

Konjunkturutviklingen i Norge

Veksten i fastlandsøkonomien fortsatte i 2005 i samme tempo som året før. Konjunkturoppgangen i norsk økonomi har nå vart i to og et halvt år. Siden konjunkturbunnen ble passert sommeren 2003, har imidlertid veksten ikke vært spesielt høy til å være i en oppgangskonjunktur. Konjunkturavviket fra et trendmessig aktivitetsnivå er derfor fortsatt beskjedent. Arbeidsledigheten har falt og er nå klart lavere enn tidligere. Konsumprisveksten har vært lav under oppgangen og er fortsatt lav dersom man justerer for energipriser og avgiftsendringer. De høye oljeprisene, som blant annet skyldes sterk vekst i verdensøkonomien over flere år, har bidratt til høy vekst i Norges disponi-

ble realinntekt og til svært store overskudd på driftsbalansen overfor utlandet.

Konjunkturoppgangen er blitt stimulert av ekspansiv pengepolitikk og finanspolitikk sammen med sterk vekst i oljeinvesteringene. Det er særlig husholdningssektoren som har blitt påvirket av den økonomiske politikken. Lavere skatter og renter har bidratt til å øke konsumet og boliginvesteringene. Dette har gjort at veksten i private tjenesteytende sektorer har vært høy. Økende oljeinvesteringer har bidratt til at industrien har vokst klart i løpet av konjunkturoppgangen og dermed snudd den svake utviklingen for industrien fra slutten på 1990-tallet.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall for 2004-2005. Vekst fra forrige periode. Prosent

	2004	2005	Sesongjustert			
			05.1	05.2	05.3	05.4
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger mv.	4,7	3,8	0,4	1,8	1,0	0,0
Konsum i offentlig forvaltning	2,2	1,4	0,2	0,4	-0,2	0,4
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	8,1	10,8	-9,3	4,9	2,7	12,3
Fastlands-Norge	7,8	9,0	-6,4	4,9	2,2	8,9
Utvinning og rørtransport	7,8	15,7	-12,4	21,3	-4,8	15,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	4,5	4,0	-0,8	1,9	0,9	1,6
Eksport	0,6	0,5	-0,5	2,7	0,5	-1,1
Råolje og naturgass	-0,7	-3,4	1,7	1,4	-1,5	-1,7
Tradisjonelle varer	3,4	5,6	0,0	-1,7	4,5	1,3
Import	8,9	6,7	-2,2	3,6	3,6	1,4
Tradisjonelle varer	10,2	8,3	0,3	4,0	4,8	0,2
Bruttonasjonalprodukt	3,1	2,3	0,0	1,5	0,7	0,2
Fastlands-Norge	3,8	3,7	0,5	1,0	0,8	1,1
Arbeidsmarkedet						
Utførte timeverk	1,9	0,9	0,2	0,2	0,2	0,1
Sysselsatte personer	0,4	0,7	0,1	0,2	0,5	0,3
Arbeidsstyrke ²	0,4	0,9	0,1	0,4	0,6	0,1
Arbeidsledighetsrate, nivå ³	4,5	4,6	4,5	4,7	4,8	4,5
Priser og lønninger						
Lønn per normalsårsverk ⁴	4,3	3,5	4,7	3,9	3,0	2,6
Konsumprisindeksen (KPI) ⁴	0,4	1,5	1,0	1,5	1,8	1,8
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) ⁴	0,3	1,0	0,7	1,0	1,2	1,0
Eksportpriser tradisjonelle varer	8,4	3,2	-0,5	1,2	2,2	0,9
Importpriser tradisjonelle varer	4,5	0,3	0,5	-0,6	-0,2	0,8
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner	233,0	319,7	74,9	58,3	81,9	104,6
MEMO (justerte nivåttall)						
Pengemarkedsrente (3 mnd. NIBOR)	2,0	2,2	2,0	2,1	2,3	2,5
Utlånsrente, banker ⁵	4,2	4,0	4,0	3,9	4,0	4,0
Råoljepris i kroner ⁶	257,3	351,4	298,0	327,5	398,9	377,1
Importveid kronekurs, 44 land, 1995=100	95,6	91,8	93,6	92,1	90,7	91,0
NOK per euro	8,37	8,0	8,24	8,05	7,88	7,88

¹ Konsum i husholdninger og idelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.

² Definert som summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ifølge nasjonalregnskapet fratrukket utlendinger i utenriks sjøfart.

³ Ifølge AKU.

⁴ Prosentvis vekst fra samme periode året før.

⁵ I slutten av perioden.

⁶ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Internasjonal økonomi har satt preg på utviklingen i norsk økonomi gjennom flere kanaler de senere årene. Høy internasjonal vekst, særlig i Asia, har bidratt til høyere etterspørsel etter råvarer. Sammen med de usikre forholdene rundt oljeproduksjonen i enkelte OPEC-land, har dette bidratt til høye og økende oljepriser de to siste årene. Veksten i Asia har også medført sterk vekst i tilbudet av industrivarer som til dels har falt i pris. Det har bidratt til at prisstigningen i denne konjunkturoppgangen er uvanlig lav, og har derigjennom skapt grunnlag for et lavt rentenivå. Endelig har utvidelsen av EU med flere øst-europeiske land medført at arbeidskraftmobiliteten i Europa har økt. Presset i arbeidsmarkedet har dermed blitt mindre enn hva som har vært vanlig i tidligere oppgangsfaser. Dette har bidratt til å dempe lønnsveksten.

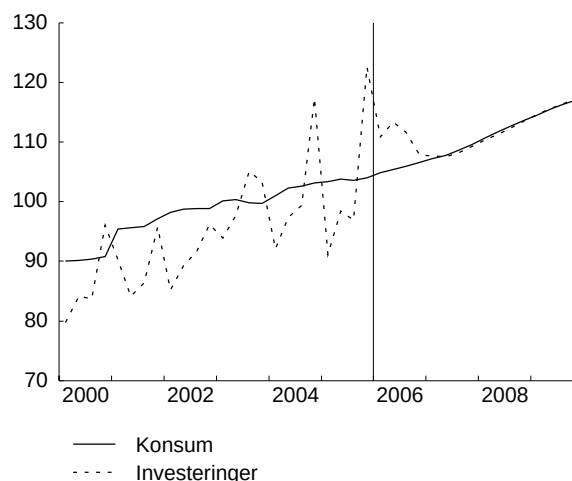
Pengepolitikken i Norge strammes nå gradvis til, mens finanspolitikken ikke lenger gir nye etterspørselsimpulser. Oljeinvesteringene kan fortsette å øke noe i 2006, men ifølge selskapenes planer vil veksttakten dempes betydelig. Oppgangen i internasjonal økonomi fortsetter, men det er tegn til noe svakere vekst i USA og Storbritannia, mens veksten i euroområdet og Japan kan være på vei opp, men fra et lavt nivå.

Det er grunn til å tro at høykonjunktoren norsk økonomi nå er inne i, vil bli moderat sammenliknet med tidligere høykonjunkturer de siste 25 årene. Usikkerheten synes nå primært å være om det lave norske rentenivået fører til en sterk vekst i innenlandsk etterspørsel som en eventuelt ikke klarer å dempe raskt nok gjennom økonomisk-politiske tiltak. Våre prognoser viser at vi tror mest på en balansert utvikling i norsk økonomi de nærmeste årene.

Finanspolitikken – raskere til handlingsregulens krittstrek, og deretter under?

Tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR) viser at konsum i offentlig forvaltning økte med bare 1,4 prosent fra 2004 til 2005. Den lave veksten henger delvis sammen med en betydelig nedgang i forsvarsutgiftene. Utviklingen i sysselsettingen i offentlig forvaltning viser om lag det samme mønsteret med svak vekst i sivil forvaltning og betydelig nedgang i forsvar. Bruttoinvesteringene i offentlig forvaltning endret seg lite i 2005 i forhold til året før. Nedgangen i veksten i stønader til husholdningene fortsatte siste året, og fra 2004 til 2005 var summen av disse stønadene reelt uendret. Det er den laveste veksten siden 1974. Nedgang i sykepenger og dagpenger er, sammen med et stabilt antall alderspensjonister, noe av forklaring på den lave stønadsveksten. Samlet utgiftsvekst i offentlig forvaltning var altså lav i 2005. Reduksjoner i direkte skatter bidro likevel til at finanspolitikken var svakt ekspansiv målt ved det strukturelle, oljekorrigerede budsjettunderskuddet (SOBU) som andel av BNP for Fastlands-Norge. Tar en hensyn til sammensetningen av utgifter og inntekter, var imidlertid endringene i finanspolitikken tilnærmet konjunkturnøytral i 2005.

Offentlig forvaltning
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

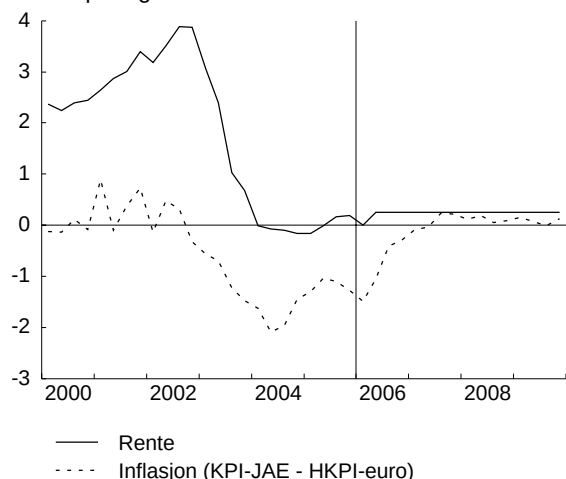
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Det vedtatte finanspolitiske opplegget for 2006 er i hovedtrekk også konjunkturnøytralt. Veksten i konsumet i offentlig forvaltning er litt lavere enn antatt vekst i fastlandsøkonomien. Skattenivået økes noe sammenliknet med året før. I tillegg er skattesystemet endret. Den såkalte delingsmodellen erstattes med en beskatning av utbytte utover normal avkastning, samtidig som marginalsatt på høye lønnsinntekter er redusert for å oppnå en mer lik beskatning av arbeids- og kapitalinntekt på marginen. Satsen for «matmoms» ble økt fra siste årsskifte, noe som sammen med noen andre avgiftsendringer trekker opp veksten i konsumprisene med om lag 0,4 prosentpoeng. Samtidig er stønadene til barnehager økt for å redusere prisene, og dette trekker ned prisveksten med et drøyt tiendels prosentpoeng.

Regjeringens anslag for SOBU i 2006 og tekniske anslag for dette underskuddet deretter, viser at regjeringen tar sikte på å tilnærme seg handlingsregulens for finanspolitikken gradvis. Petroleumsfondet (Statens pensjonsfond - Utland) ved utgangen av 2005 ble større enn tidligere antatt. Sammen med høyere oljepriser så langt i 2006 og forventninger om noe høyere priser i resten av året enn tidligere lagt til grunn, anslår vi nå at Petroleumsfondet ved inngangen til 2007 blir nærmere 1750 mrd. kroner. Dersom anslagene for utgifter og skattesatser som tidligere er lagt til grunn for 2007 opprettholdes, vil SOBU kunne bli om lag 5 mrd. kroner lavere enn handlingsregulens gir rom for. Slik vi bedømmer konjunkturutsiktene bør en unngå at finanspolitikken gir nye stimulanter til norsk økonomi i 2007, med mindre man mener at rentenivået i Norge bør bli høyere enn hva som nå forventes i markedet. Vi legger som tidligere til grunn at personskattene økes med om lag 2 mrd. kroner fra 2006 til 2007, og at avgiftssatser mv. forøvrig inflasjonsjusteres. Det gir rom for litt høyere vekst i offentlig kjøp av varer og tjenester i 2007 enn i 2006. Den moderate veksten

Rente- og inflasjonsforskjell mellom norske kroner og euro

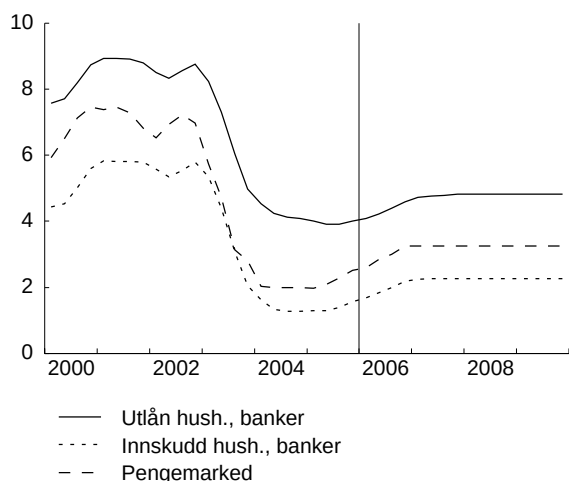
Prosentpoeng

Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

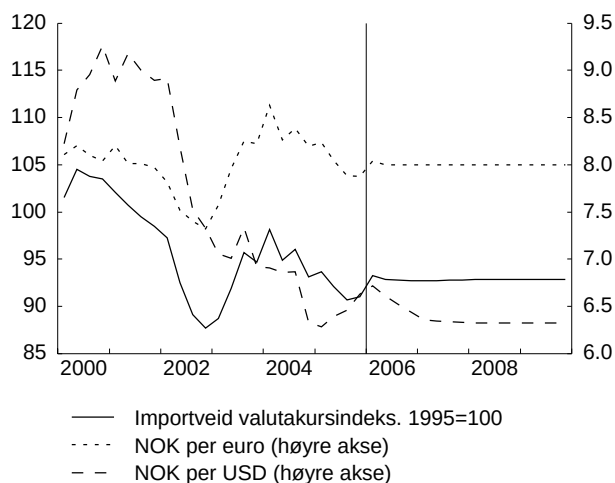
Norske renter

Prosent

Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Valutakurser

Kilde: Norges Bank.

i stønadsutbetalingene til husholdningene trekker i samme retning.

Den sterke veksten i Petroleumsfondet gjør at det blir betydelig rom for ekspansjon av finanspolitikken i 2008 og 2009 dersom handlingsregelen for finanspolitikken følges bokstavelig. Vi har lagt til grunn at skatteinivåene holdes reelt uendret i disse årene og at offentlig kjøp av varer og tjenester øker betydelig, i tråd med de vekstanslagene vi har operert med tidligere. Med de økningene av Petroleumsfondet som vil skje ifølge våre beregninger, innebærer våre anslag nå at SOBU vil ligge under handlingsregelens krittstrek også i 2008 og 2009. Samlet sett innebærer dette at våre anslag for budsjettunderskuddet (SOBU) for hele prognoseperioden 2006-2009 vil være om lag i tråd med eller litt lavere enn handlingsregelen. Disse anslagene synes vi er forenlige med utsagn fra regjeringen om at handlingsrommet for økt budsjettunderskudd ikke automatisk skal utnyttes fullt når norsk økonomi antas å være i en situasjon med høy kapasitetsutnyttning og fallende arbeidsledighet.

Litt strammere pengepolitikk i år

Siden 2. november i fjor har Norges Bank holdt renta uendret på 2,25 prosent. Den europeiske sentralbanken økte 2. mars 2006 renta med 0,25 prosentpoeng til 2,5 prosent. Etter nesten seks år uten rentehevinger var det den andre økningen i euroområdet på tre måneder. I slutten av januar 2006 økte den amerikanske sentralbanken styringsrenta for 14. gang med 0,25 prosentpoeng til 4,5 prosent. I motsetning til eurosonen og Norge, har renta i USA økt mye over lang tid blant annet av frykt for økende inflasjon. I begynnelsen av mars i år var 3 måneders pengemarkedsrente 2,7 prosent i både Norge og euroområdet, mens den var nær 5 prosent i USA.

Renta fastsettes på bakgrunn av en avveining mellom effektene av rentendringer på prisstigningen, kronekursen og aktivitetsnivået i økonomien. I tillegg tas det hensyn til finansiell stabilitet. Den innenlandske kredittveksten målt ved 12-månedersveksten i publikums innenlandske bruttogjeld, K2, var 13,4 prosent i utgangen av januar 2006. I årstalen fra Norges Bank påpekte sentralbanksjefen at den lange perioden med sterk gjeldsvekst kan føre til ustabilitet i produksjon og sysselsetting. Renteøkningene internasjonalt, god vekst i norsk økonomi og utsikter til at inflasjonen gradvis tar seg opp gir rom for Norges Bank til å øke renta noe framover. Sentralbanken har varslet at renta vil bli satt opp i små og ikke hyppige skritt framover. Fra februar 2005 til februar 2006 har konsumprisindeksen, justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE), steget med 1,0 prosent. Det er klart lavere enn inflasjonsmålet. Sentralbanksjefen har uttalt at «det er ikke svikt i etterspørsel, aktivitet og sysselsetting som ligger bak den lave prisveksten.... I en periode med økt flyt av arbeidskraft over landegrensene, store teknologiske fremskritt, endringer i

Makroøkonomiske hovedstørrelser 2005-2009. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	Regnskap 2005	Prognoser							
		2006			2007		2008		2009
		SSB	FIN	NB	SSB	NB	SSB	NB	SSB
Realøkonomi									
Konsum i husholdninger mv.	3,8	3,9	3,1	3 1/2	3,6	2 3/4	3,1	2	3,2
Konsum i offentlig forvaltning	1,4	2,0	1,9	2	2,3	1 3/4	3,8	3	3,4
Bruttoinvestering i fast realkapital	10,8	6,6	2,7	..	-2,4	..	1,1	..	0,2
Utvinning og rørtransport ¹	15,7	6,3	0,0	2 1/2	-5,1	-2 1/2	0,0	-5	0,0
Fastlands-Norge	9,0	6,2	3,6	6	-1,0	3 1/4	1,5	2 1/2	0,3
Næringer	9,4	7,4	6,0	..	2,5	..	2,4	..	0,4
Bolig	14,5	0,5	0,9	..	-2,8	..	-1,7	..	-2,2
Offentlig forvaltning	0,7	11,7	1,6	..	-6,3	..	3,9	..	3,8
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ²	4,0	3,8	2,9	3 3/4	2,5	2 1/2	3,0	2 1/4	2,8
Lagerendring ³	0,1	0,0	..	..	0,0	..	0,0	..	0,0
Eksport	0,5	-0,3	2,7	..	4,5	..	3,7	..	0,8
Råolje og naturgass	-3,4	-3,2	1,3	..	6,6	..	5,6	..	-1,4
Tradisjonelle varer	5,6	3,0	3,6	3 1/4	3,1	3 1/2	2,0	3 1/4	3,2
Import	6,7	7,1	4,5	4 1/4	3,1	2 1/4	4,0	1 3/4	3,9
Tradisjonelle varer	8,3	4,4	5,1	..	2,8	..	3,3	..	3,4
Bruttonasjonalprodukt	2,3	1,3	2,1	2 3/4	2,5	2 1/4	2,7	2 1/4	1,4
Fastlands-Norge	3,7	2,3	2,5	3 1/4	1,9	2 1/2	2,4	2 1/4	2,2
Arbeidsmarked									
Sysselsatte personer	0,7	1,5	1,0	1 1/2	0,7	1	0,7	3/4	0,9
Arbeidsledighetsrate (nivå)	4,6	3,8	4,1	4	3,7	4	3,6	4	3,4
Priser og lønninger									
Lønn per normalsårsverk	3,5	3,8	3 1/2	4 1/4	4,0	4 1/2	4,2	4 1/2	4,0
Konsumprisindeksen (KPI)	1,5	2,6	1 3/4	2	1,9	2	2,0	2 1/2	1,9
KPI-JAE ⁴	1,0	1,3	1 1/2	1 3/4	2,0	2	2,0	2 1/2	2,0
Eksportpris tradisjonelle varer	3,2	1,2	..	..	-1,1	..	0,2	..	1,8
Importpris tradisjonelle varer	0,3	-0,3	..	..	-1,1	..	-0,7	..	-0,1
Boligpris ⁵	7,9	3,4	..	..	0,6	..	1,8	..	0,4
Utenriksøkonomi									
Driftsbalansen, mrd. kroner	319,7	333,7	..	..	314,2	..	315,9	..	301,3
Driftsbalansen i prosent av BNP	16,8	16,6	15,3	..	15,3	..	14,7	..	13,6
MEMO:									
Husholdningenes sparerate (nivå)	12,0	3,2	5,0	..	3,3	..	3,3	..	3,3
Pengemarkedsrente (nivå)	2,2	2,9	3,0	3	3,3	3 3/4	3,3	4 1/4	3,3
Utlånsrente, banker (nivå) ⁶	4,0	4,3	..	..	4,8	..	4,8	..	4,8
Råoljepris i kroner (nivå) ⁷	351	365	350	..	317	..	316	..	316
Eksportmarkedsindikator	4,9	5,7	..	..	4,2	..	1,8	..	3,0
Importveid kronekurs (44 land) ⁸	-3,9	1,1	..	-3/4	-0,2	1/2	0,1	1/2	0,0

¹ Finansdepartementets anslag inkluderer tjenester tilknyttet oljeutvinning.² Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.³ Endring i lagerendring i prosent av BNP.⁴ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE).⁵ Selveier.⁶ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner. Gjennomsnitt for året.⁷ Gjennomsnittlig spotpris, Brent Blend.⁸ Positivt tall innebærer svekket krone.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, St.meld.nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006), (FIN), Norges Bank, anslag basert på terminrente og terminkurs, Inflasjonsrapport 3/2005 (NB).

konkurransforhold og nye handelsmønstre må vi med vår svært åpne økonomi kanskje godta noe større utslag i inflasjonen og avvik fra målet, slik vi har sett de siste to-tre årene.»

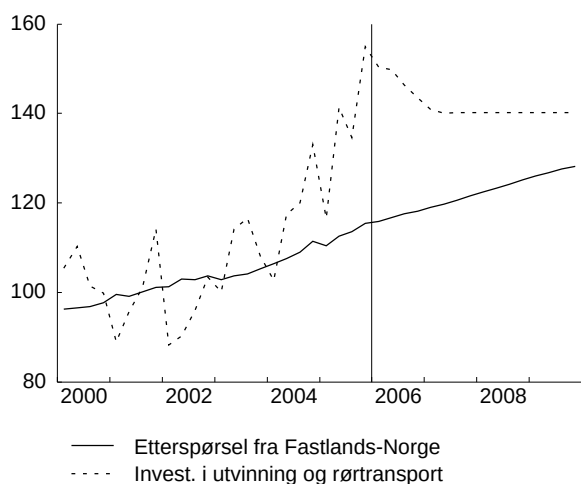
Norsk økonomi er fortsatt inne i en høykonjunktur. Vi legger til grunn at styringsrenta økes med til sammen 0,75 prosentpoeng i år. Disse økningene antas å ville føre til en pengemarkedsrente på 3,25 prosent på slutten av året. Markedets forventninger, reflektert i framtidige renteavtaler (FRA) tidlig i mars, peker i retning av en økning til om lag 3,5 prosent på samme

tid. Lavere økonomisk vekst internasjonalt og avtakende oljeinvesteringer vil etter hvert bidra til avmatning i produksjonsveksten i Fastlands-Norge gjennom resten av prognoseperioden.

Den europeiske sentralbanken ventes å øke styringsrenta gjennom 2006. Dette vil gi en eurorente på 3,0 prosent ved utgangen av året. Deretter ventet vi at den internasjonale nedgangskonjunktura vil utsette en videre renteoppgang i eurosone til etter 2009. Vi antar derfor at det ikke kommer ytterligere renteendringer i Norge innen utgangen av prognoseperioden.

Innenlandsk etterspørsel

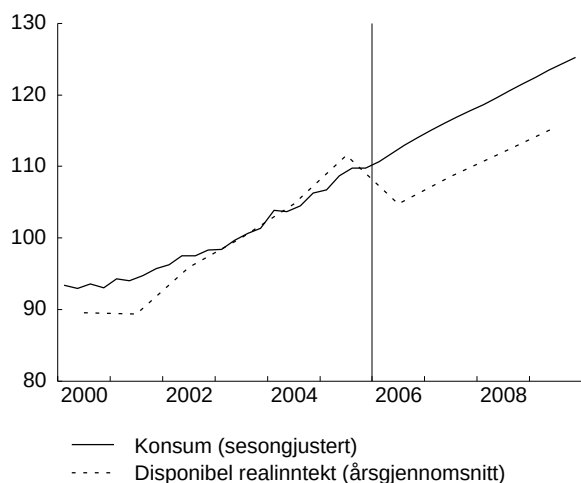
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Inntekt og konsum i husholdninger mv.

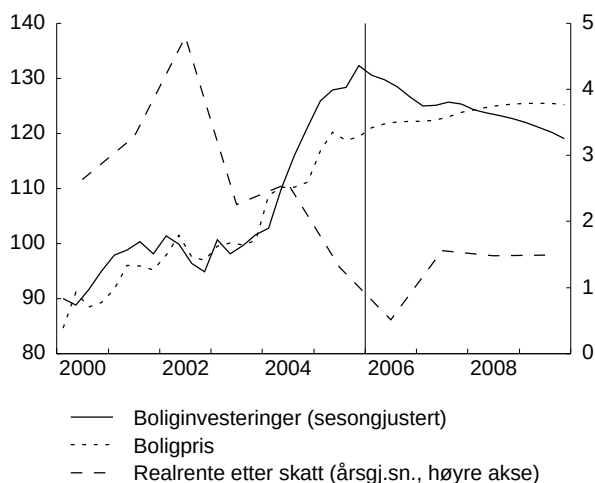
Volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Boligmarkedet

Venstre akse indekser, 2003=100, høyre akse prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Krona har blitt litt svakere siden vår forrige konjunkturrapport. Importveid har krona svekket seg med om lag 3,5 prosent det siste halvåret. Prisen for en euro målt i norske kroner har variert mellom 7,7 og 8,1 i denne perioden. I prognoseperioden forventer vi at kronekursen mot euro holder seg rundt 8. En videreføring av dagens situasjon med en liten, men positiv rentedifferanse mot utlandet og høye oljepriser bidrar til å opprettholde krona på dette nivået. Dette anslaget er på linje med gjennomsnittsanslaget fra Consensus Forecast i februar. Den importveide kronekursen forventes å holde seg på dagens nivå gjennom prognoseperioden.

Mer moderat vekst i oljeinvesteringene i 2006, men høyt nivå i årene som kommer

Bruttoinvesteringene i utvinning og rørtransport økte med vel 15 prosent fra 2004 til 2005 ifølge foreløpige KNR-tall. Økningen er litt lavere enn vi tidligere la til grunn. SSBs siste investeringsundersøkelse fra mars i år viser at selskapene opprettholder sine investeringsanslag for 2006 fra desember i fjor. Dette innebærer en liten oppjustering av veksten fra 2005 til 2006, siden nivået i 2005 ble litt lavere enn tidligere antatt. Det er investeringene til feltutbygging og letevirksomhet som øker mest ifølge anslagene for 2006, mens det ligger an til nedgang i investeringene i landvirksomhet og rørtransport. Også i 2005 var det stor investeringsøkning knyttet til leting og feltutbygging. Særlig på feltene Ekofisk, Troll og Valhall var investeringene høye. Når det gjelder investeringer i landanlegg var det terminalprosjektene på Aukra (Ormen Lange) og Melkøya (Snøhvit) som bidro mest til de høye investeringene. Nedgangen i anslagene for investeringer i landvirksomhet og rørtransport skyldes at flere store prosjekter nå er i sluttfasen.

Den sterke veksten i investeringer i letevirksomhet i 2006 kan tenkes å bli noe mindre enn planlagt som følge av kapasitetsproblemer i riggmarkedet. Men kontraheringen av nye rigger, vil kunne løfte letevirksomheten noe lengre fram i tid. Det er derfor grunn til å regne med at investeringer i oljevirksomheten vil kunne holde seg på et høyt nivå i årene etter 2006. De høye oljeprisene bidrar til å videreføre et høyt investeringsnivå i årene framover. Hvis selskapenes forventninger om et normalnivå for oljeprisen etter hvert øker som følge av varig høye oljepriser, kan det stimulere til ytterligere planer om utbygging. Det må imidlertid komme til svært store investeringer i nye prosjekter for å dekke opp for bortfallet i investeringer som følger av at utbyggingsprosjekter som nå er i gang blir ferdigstilt. Våre anslag er basert på at dette vil skje. Vi forventer en viss nedgang i investeringer i landanlegg etter 2006 og høyere investeringer i leting og felt i drift.

Våre anslag for oljeinvesteringene i årene etter 2006 er nær de anslagene som Oljedirektoratet nylig har kommet med. Det innebærer en svak nedgang i olje-

investeringene i 2007, og deretter et om lag uendret nivå i 2008 og 2009. Dette avviker ikke mye fra de anslagene vi tidligere har operert med for disse årene, og innebærer at oljeinvesteringene blir liggende på et høyt nivå i mange år framover. Likevel innebærer anslagene at norsk økonomi ikke får nye impulser fra disse investeringene. Impulsene blir om lag de samme, og disse forutsetningene bidrar til å dempe vekstanslagene for norsk økonomi i de neste fire årene.

Bruttoproduktet i sektoren som driver utvinning av råolje og naturgass falt med 5 prosent i faste priser fra 2004 til 2005. Oljeproduksjonen sank, mens produksjonen av naturgass økte. Dette gjenspeiles også i eksporttallene. Vi regner med at oljeproduksjonen vil fortsette å falle i 2006, men kanskje i noe mindre tempo enn gjennom fjoråret. Produksjonen av naturgass antas å endre seg lite fra 2005 til 2006. Både som følge av at nye felt starter opp produksjon og at produksjonen på noen eksisterende felt øker, regner vi nå med at både olje- og gassutvinningen vil øke noe i 2007. I årene deretter, og særlig i 2008, fortsettes gassproduksjonen å øke klart, mens oljeproduksjonen er stabil eller svakt synkende.

Høy konsumvekst framover

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall økte disponibel realinntekt i husholdninger og ideelle organisasjoner med hele 6,5 prosent i 2005, mot 4,8 prosent året før. Husholdningenes netto formuesinntekter ga det klart største positive bidraget til inntektsveksten i fjor, et bidrag som i hovedsak kan føres tilbake til en kraftig økning i utbetalinger av aksjeutbytte. For 2005 har nasjonalregnskapet anslått at husholdningene mottok om lag 93 milliarder kroner i aksjeutbytte, noe som tilsværer en vekst på rundt 45 prosent fra året før da utbytteutbetalingerne historisk sett også var rekordhøye. Det er grunn til å tro at skattemessige tilpasninger i forbindelse med gjeninnføringen av skatt på aksjeutbytte i 2006, har hatt stor betydning for denne utviklingen. Husholdningenes lønnsinntekter ga også et betydelig positivt bidrag til veksten i disponibel realinntekt i 2005, med god vekst i både antall sysselsatte normalårsverk og gjennomsnittlig reallønn per normalårsverk. Vekstbidragene fra næringsinntekter, offentlige stønader og skatt på inntekt og formue var mer beskjedne. Særlig stønavveksten var lav i 2005.

Foreløpige tall viser at konsumet i husholdninger og ideelle organisasjoner vokste med 3,8 prosent i 2005, mot 4,7 prosent året før. Konsumutviklingen i fjor må ses på bakgrunn av den høye inntektsveksten. Når en holder utbetalingerne av aksjeutbytte utenfor, som trolig i liten grad er konsummotiverende, økte inntektene reelt med 3,4 prosent i fjor og 4,1 prosent året før. Spareraten steg til et historisk rekordhøyt nivå på 12,1 prosent i 2005 fra allerede høye nivåer på mellom 9 og 10 prosent i de tre foregående årene, men dette må igjen ses i lys av de høye aksjeutbyttene.

Husholdningenes disponible realinntekter. Prosentvis vekst fra året før

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Disponibel realinntekt inkl. aksjeutbytte	4,8	6,5	-6,0	3,7	3,1	3,1
Disponibel realinntekt ekskl. aksjeutbytte	4,1	3,4	2,2	2,2	3,0	2,7

Veksten i husholdningenes disponible realinntekter ventes å bli redusert i prognoseperioden i forhold til 2005, også når en ser bort fra nedgangen i utbytteutbetalingerne. Denne utviklingen kommer til tross for sterkere vekst i lønnsinntektene og offentlige stønader framover. Husholdningenes finansielle posisjon og en moderat renteøkning bidrar imidlertid til en svak utvikling i netto formuesinntekter (også eksklusive utbytteutbetalinger) gjennom prognoseperioden. Sammen med økte direkte skatter og høyere konsumprisvekst (særlig i 2006), trekker dette realveksten i husholdningenes inntekter ned. Gjeninnføringen av skatt på utbytte i år og tilpasninger til den gjør utbytteanslagene svært usikre.

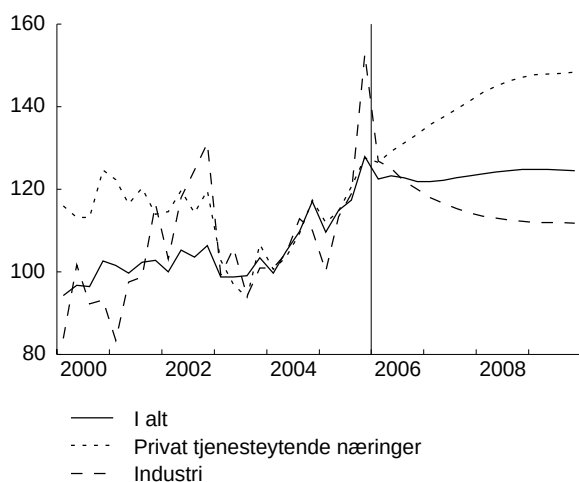
Svakere vekst i disponibel realinntekt bidrar etter hvert til å svekke konsumveksten noe. Det forventes imidlertid at utviklingen i realrenta etter skatt vil holde konsumveksten oppe i inneværende år. Selv om det nominelle rentenivået antas å bli noe høyere, vil realrenta etter skatt likevel være lav som følge av økt konsumprisvekst. Realrenta antas å ligge på rundt 1,5 prosent fra 2007 og ut prognoseperioden. Kombinasjonen av inntekts- og realrenteutviklingen gir en bane for konsumet som innebærer at konsumveksten holder seg på rundt 3,5 prosent gjennom prognoseperioden.

Med anslagene som her legges til grunn, vil spareraten falle fra det rekordhøye nivået på 12,1 prosent i 2005 til vel 3 prosent i 2006 og gjennom resten av prognoseperioden. Det kraftige fallet i spareraten gjenspeiles i et markant fall i husholdningenes nettofinansinvesteringer. Målt i løpende priser, antas husholdningene å redusere sine nettofinansinvesteringer fra i underkant av 62 milliarder kroner i 2005 til om lag -7 milliarder kroner i 2009. Denne nedgangen kan imidlertid i hovedsak tilskrives de anslåtte endringene i utbytteutbetalingerne og et høyt nivå på boliginvesteringene.

Omslag i boliginvesteringene

Det ble i følge foreløpige tall for byggevirkksomhet igangsatt om lag 31 600 boliger i 2005. Dette tilsværer en oppgang på 5,4 prosent fra året før. Til sammenligning var økningen på hele 29,4 prosent i 2004. I følge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet økte boliginvesteringene med 14,5 prosent i fjor. Sterk realinntektsvekst og lave realrenter bidro til denne utviklingen. Høye og økende igangsettingstall for boliger gjennom 4. kvartal i fjor, peker i retning av at boliginvesteringene

Investeringer i Fastlands-Norge
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

ne vil holde seg på et høyt nivå også i 2006. Igangsettingen i januar i år (sesongjustert) var imidlertid klart lavere enn gjennomsnittet i 4. kvartal i fjor og kan antyde en utflating i boliginvesteringene.

Utsikter til lavere vekst i disponibel realinntekt, noe høyere realrenter, samt fall i realprisene i annenhåndsmarkedet for boliger er faktorer bak et forventet omslag og en svakere utvikling i boliginvesteringene framover. Boligkapitalen ligger nå på et historisk sett meget høyt nivå, og det kan etter hvert bidra til lavere boligpriser. Boliginvesteringene anslås derfor å synke gradvis fra et nivå på om lag 74 milliarder kroner i 2005 til et nivå på knappe 70 milliarder kroner i 2009, målt i faste 2003-priser. Bruktboligprisene ventes å øke med vel 3 prosent i år mot rundt 8 prosent i fjor, som innebærer en meget sterk vekst i realprisene over denne toårsperioden. Deretter ventes nær uendrede nominelle bruktboligpriser.

Gradvis mindre investeringsvekst i fastlandsnæringene

De siste to årene har det vært en ganske høy vekst i bruttoinvesteringene i fastlandsnæringene etter at investeringene passerte en konjunkturbunn i 2003. I 2005 var veksten i disse investeringene nesten 10 prosent. Særlig høy var veksten i industrien, men også i mange tjenesteytende næringer økte investeringene mye. SSBs siste investeringstelling for industrien viser at industriselskapene forventer et om lag uendret investeringsnivå i 2006 sammenliknet med året før. Det innebærer at investeringsnivået i industrien blir liggende ganske høyt tatt i betraktning av at det ikke er noen spesielt store prosjekter som dominerer eller forklarer utviklingen. Vi tror videre at et ganske høyt investeringsnivå i industrien kan holde seg i noen år framover. Flere nye industriplaner, blant annet knyttet til bruk av naturgass i Norge, kan bidra til dette. For kraftforsyning tyder investeringsplanene på en kraftig økning i investeringene fra 2005 til 2006. Vi har lagt

til grunn en investeringsøkning på hele 30 prosent. Både behov for fornying av ledningsnett og investeringer i gasskraftanlegg tilsier at investeringsnivået kan bli liggende høyt noen år framover. Vi har ikke lagt til grunn noen ytterligere vekst i årene etter 2006, men at det høye nivået i dette året videreføres.

Innen tjenesteytende næringer har det også vært en jevnt høy investeringsvekst i senere tid. I tråd med konjunkturoppgangen i norsk økonomi og det vedvarende høye aktivitetsnivået, anslår vi at investeringene vil øke ytterligere i 2006, og i om lag samme tempo som i de to foregående årene. Vi regner med at veksten blir klart dempet i 2007 og årene deretter. Investeringsnivået i tjenestesektorene er nå klart høyere enn under forrige høykonjunktur.

Våre anslag for investeringsveksten for fastlandsnæringene i 2006 er ikke nevneverdig endret sammenliknet med de anslagene vi tidligere har presentert. Det gjelder også utsiktene til en mer moderat utvikling i investeringene i årene etter 2007. Med en gradvis mer moderat vekst i norsk økonomi framover i forhold til det vi har sett i de to foregående årene er det all grunn til å regne med at investeringsveksten også dempes. Renteøkningene gjennom 2005 og 2006 vil kunne bidra litt til dette, selv om våre erfaringer tilsier at det ikke er store effekter av rentenivået på investeringene i fastlandsnæringene.

Lavere eksportvekst

Sammenliknet med året før økte eksporten av tradisjonelle varer med 5,6 prosent i 2005, mot 3,4 prosent i 2004. Den høye veksten i 2005 skyldtes i stor grad høy eksport av elektrisk kraft. I 2006 og 2007 ventes en vekst rundt 3 prosent, og i 2008 en ytterligere avdemping som følge av forutsetningen om svakere markedsvekst. Fra slutten av 2009 antas eksportveksten å tilta igjen, i tråd med forutsetningen om en ny oppgang internasjonalt. Eksportveksten ventes å bli noe svakere enn markedsveksten de nærmeste årene. Det innebærer at eksportnæringenes markedsandeler reduseres.

Prisene på tradisjonelle eksportvarer steg markert i 2004, med 8,4 prosent fra året før. Høy etterspørsel internasjonalt og en kraftig svekkelse av norske kroner gjennom 2003 bidro til dette. I 2005 var prisveksten mer moderat, med 3,2 prosent. Prisen på raffinerte petroleumsprodukter, som bensin, fyringsolje og diesel, økte imidlertid markert. Fra begynnelsen av 2004 og fram til høsten 2005 styrket krona seg. Det har bidratt til å dempe prisveksten.

Råvareprisene ventes å falle i 2007 og 2008, i tråd med avmatningen internasjonalt. Det gjelder særlig for metaller. Prisene på raffinerte petroleumsprodukter holder seg på et høyt nivå gjennom lavkonjunkturen, men avtar noe i samsvar med en moderat nedgang i oljeprisen. Samlet ventes en moderat prisned-

gang på tradisjonell vareeksport gjennom 2007 og inn i 2008. Mot slutten av prognoseperioden stiger prisene igjen, når internasjonal økonomi går inn i en ny oppgangskonjunktur.

Avtagende importvekst

Importveksten i faste priser var høy i 2005, men noe lavere enn i 2004. Totalt var veksten i 2005 på 6,7 prosent, mot 8,9 prosent i 2004. For tradisjonelle varer var veksten 8,3 prosent i 2005. En nedgang i importen av skip, plattformer og trakk veksten i samlet import ned. Utviklingen i importveksten følger tendensene i konjunkturutviklingen, og er derfor i tråd med et tradisjonelt konjunkturmønster, hvor importvolumet er en god sammenfallende indikator for konjunkturutviklingen.

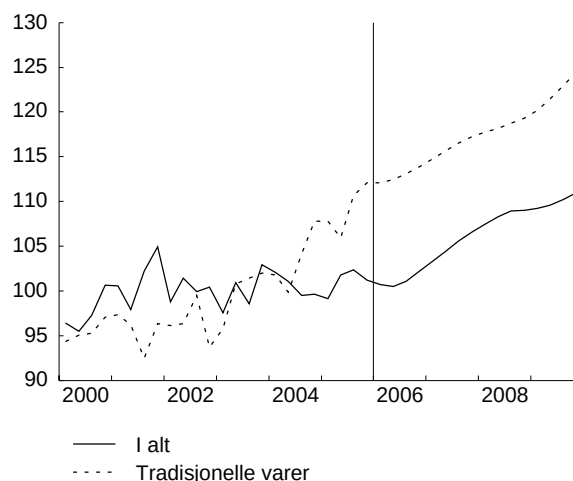
Veksten i importen av verkstedsprodukter var på 13,5 prosent i 2005 og utviklingen i denne varegruppen bidrar vesentlig til den sterke importveksten. Dette kan i stor grad tilbakeføres til høy investeringsvekst i 2005. Andre varegrupper som bidro til sterk vekst i importen er forretningsmessige tjenester og reisetrafikk.

Importprisene økte mindre i 2005 enn i 2004. Totalt økte importprisene i 2005 med 1,4 prosent, mens veksten i 2004 var 5,6 prosent. Prisveksten på importerte tradisjonelle varer har vært lav, mens prisene på råolje og naturgass samt skip, plattformer og fly har steget kraftig. Totalt blir det likevel lav prisvekst siden størsteparten av importen består av tradisjonelle varer og tjenester. Prisene på verkstedsprodukter, som utgjør en stor andel av importen av tradisjonelle varer, har gått noe ned, og bidrar til å forklare den høye importveksten for disse produktene. Utviklingen med lav prisvekst på importerte ferdigvarer, som for eksempel klær og skotøy fortsetter. For denne varegruppen falt prisen i 2005 med 3,7 prosent, noe som bidrar til økt import av disse varene. Dette prisleilet henger sammen med økt handel med land som Kina og India, som produserer arbeidsintensive ferdigvarer med lave kostnader. Derimot har prisene på industrielle råvarer steget i pris, på grunn av økt etterspørsel internasjonalt.

I årene framover forventes importveksten å avta på grunn av en avtagende investeringsvekst samt en generelt noe svakere konjunktursituasjon. I 2006 regner vi med at importveksten for tradisjonelle varer vil avta til 4,4 prosent, og den reduseres ytterligere til om lag 3,5 prosent i 2008 og 2009. Veksten i total import vil avvike noe fra dette på grunn særskilte militære investeringer. To fregatter skal overleveres i 2006, mens det i de tre påfølgende årene skal overleveres en ny fregatt hvert år. Dette bidrar til en noe høyere import totalt i 2006, bidraget i 2007 vil være negativt, mens i 2008 og 2009 vil virkningen være nøytral.

Eksport

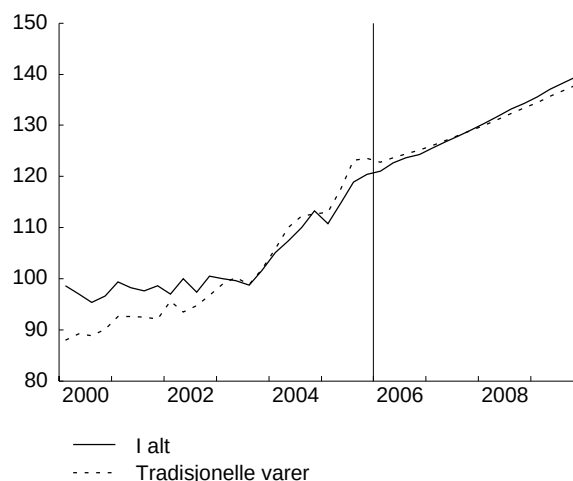
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Import

Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

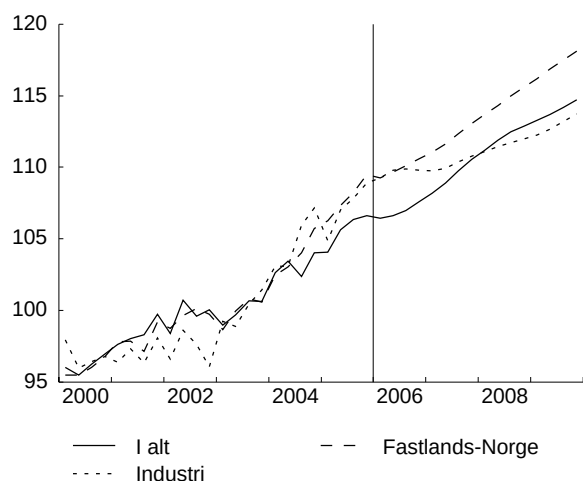
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Konjunkturukslag i 2006?

Ifølge KNR økte BNP med 2,3 prosent fra 2004 til 2005. BNP for Fastlands-Norge økte med hele 3,7 prosent, som er om lag det samme som året før. Det har vært sterk vekst i privat tjenesteyting, mens veksten i offentlig forvaltnings tjenesteyting har vært mer beskjeden, jf. omtalen av finanspolitikken foran. Reviderte tall for bruttoproduktet i industrien viser sterk vekst i 2004 og en vekst på 2,4 prosent i 2005. Oppjusteringen av vekstraten i industrien for 2004 har økt anslaget for vekstraten for BNP Fastlands-Norge med 0,4 prosentpoeng til 3,8 prosent i 2004. Konjunkturoppgangen gjennom 2004 har derfor vært litt sterkere enn tidligere anslått, mens veksten gjennom fjoråret stort sett er i tråd med tidligere anslag. KNRs tall for utviklingen i boliginvesteringene gjennom 2005 har blitt justert opp siden desember, og har ført til at bruttoproduktet i bygg og anlegg også er oppjustert.

Bruttonasjonalprodukt

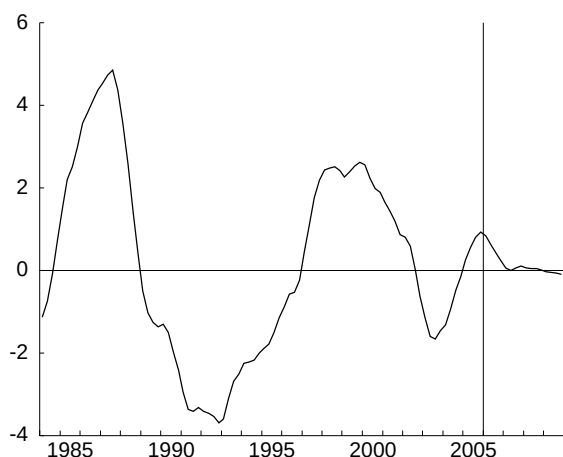
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

BNP Fastlands-Norge

Avvik fra beregnet trend i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vi har i hovedsak ikke endret vår vurdering av konjunkturutviklingen de nærmeste årene. En litt svakere vekst internasjonalt bidrar til svakere eksportvekst. Beskjedne impulser fra finanspolitikken i 2006 og 2007 demper veksten i fastlandsøkonomien, både direkte ved at bruttoproduktet i offentlig forvaltning øker moderat og indirekte ved at finanspolitikken virker om lag konjunkturnøytralt på økonomien. En litt strammere pengepolitikk bidrar til at husholdningenes etterspørsel dempes, om enn bare svakt. Endelig legger vi, som nevnt foran, til grunn at oljeinvesteringene når en topp i 2006 og at de endres lite deretter. Disse forholdene bidrar til å dempe veksten i samlet etterspørsel. Fortsatt spesialisering av produksjonsstrukturen gjør at importen (og eksporten) vokser mer enn etterspørselen. Dermed blir veksten i BNP for Fastlands-Norge lavere enn etterspørselsveksten rettet mot fastlandsøkonomien. For 2006 anslår vi BNP-veksten i fastlandsøkonomien til 2,3 prosent og veksten

kan deretter bli om lag 2 prosent. Dette innebærer at vi får en moderat avdemping av høykonjunkturen framover uten noen egentlig konjunkturedgang av betydning. Våre anslag for veksten framover er noe høyere enn de vi tidligere har publisert. Særlig gjelder det for 2007. Det innebærer at vi nå ligger svakt i overkant av trendnivået for BNP Fastlands-Norge i 2007, mens tidligere anslag har ligget litt i underkant av trendnivået. Samlet BNP-vekst vil bli noe lavere i 2006 på grunn av nedgang i oljeproduksjonen, men økt gassproduksjon bidrar til økt vekst i 2007 og 2008.

Den reduserte veksten i norsk økonomi som vi ser for oss, vil berøre vareproduserende næringer sterkest. Industrien vil etter hvert bli påvirket av noe svakere konjunkturutvikling internasjonalt og mindre vekst i oljeinvesteringene. Bygge- og anleggsvirksomhet vil bli påvirket av en gradvis avtakende vekst i investeringene, herunder boliginvesteringene. Bruttonasjonalproduktet i næringsvirksomhet utenom industri vil vise en mer jevn vekst, men også her vil det ifølge våre anslag skje en gradvis nedgang i veksttakten til i underkant av 2 prosent. Når vi kommer fram til 2008 og 2009 vil veksten i konsum i offentlig forvaltning bidra til å øke produksjonen i offentlig forvaltning. Dermed kan man få en litt annen fordeling av den økonomiske veksten på næringer enn den vi har hatt så langt på 2000-tallet.

Arbeidsmarkedet i bedring

Arbeidsmarkedet har vært i bedring siden 2004. Noen markert økning i antall sysselsatte personer kom imidlertid ikke før i andre halvår 2005. Ifølge sesongjusterte tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet økte sysselsettingen med 20 000 personer fra 2. kvartal 2005 til 4. kvartal 2005, en vekst på 0,9 prosent.

Veksten i sysselsettingen skriver seg i hovedsak fra forretningsmessig tjenesteyting, bygge- og anleggsvirksomhet samt helse- og sosialtjenester. Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at sysselsettingsnedgangen i industrien fortsatte fra 2004 til 2005 for sjuende året på rad. Nedgangen var imidlertid mindre enn årene før. Ifølge sesongjusterte tall økte antall industriansatte med knapt 2 000 fra 3. til 4. kvartal 2005 som en følge av økt sysselsetting i blant annet verkstedsindustrien og i bygging av skip og oljeplattformer.

Siden 2000 har sysselsettingsveksten i offentlig sektor vært moderat. Blant annet bemanningsreduksjoner i forsvaret, men også lav sysselsettingsvekst i offentlig forvaltning forøvrig, har bidratt til dette. Ifølge tall fra nasjonalregnskapet tilbake til 1970 var den gjennomsnittlige veksten i den offentlige sysselsettingen på knapt 15 000 personer årlig i perioden før årtusenskiftet. Lavest var veksten i 1982, med 6 400 flere offentlig ansatte enn i 1981. Til sammenligning økte den offentlige sysselsettingen med til sammen bare 8 100 personer fra 2001 til 2005.

Etter noen år med jevn vekst i sykefraværet viste tall fra sykefraværstatistikken en nedgang på 13 prosent fra 2003 til 2004. Dette utgjorde 1,1 prosent av den samlede arbeidskraftsinnsatsen målt i timer. Utviklingen i sykefraværet har trolig bidratt til å redusere veksten i antall sysselsatte. Gjennom 2005 var sykefraværet ganske stabilt. Fra 3. kvartal 2004 til 3. kvartal 2005 økte sykefraværet med 2,4 prosent.

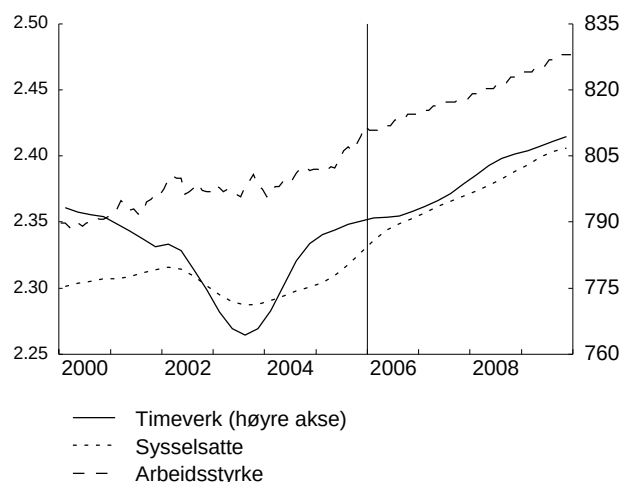
Andelen av befolkningen i aldersgruppen 16-74 år som er sysselsatt, har falt siden 2000. Dette skyldtes delvis redusert yrkesaktivitet generelt, men også at befolkningens sammensetning er endret slik at det har blitt relativt sett flere unge og eldre. Det er i disse aldersgruppene yrkesaktiviteten er lavest. For aldersgruppen 25-54 år økte andelen sysselsatte med 0,3 prosentpoeng fra 2003 til 2005, etter å ha falt med 2,2 prosentpoeng fra 2001 til 2003.

Ifølge Aetat har summen av antall registrerte helt ledige og deltakere på ordinære arbeidsmarkedstiltak gått klart ned i 2005. Nedgangen var moderat fram til våren 2005, men har siden vært mer markert. Ved utgangen av februar 2006 var summen av helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere (sesongjustert) kommet ned i litt over 80 000, 23 000 færre enn ett år tidligere. Nedgangen har kommet blant alle hovedyrkesgrupper. Med vel 30 prosent lavere ledighet enn året før var ledighetsnedgangen størst for personer i industri- og naturvitenskapelige yrker. Nedgangen var minst for grupper i helse, pleie og omsorg, og i handelsarbeid, med henholdsvis 13 og 15 prosent nedgang.

Både tilgangen og beholdningen av registrerte ledige stillinger annonsert i media eller meldt til Aetat økte med om lag 50 prosent fra februar 2005 til februar 2006. Målt i prosent var veksten høyest innen industriarbeid, naturvitenskapelige yrker og transportarbeid. Målt i antall ledige stillinger var imidlertid veksten høyest innen helse, pleie og omsorg. Den registrerte ledigheten hos Aetat og ledigheten ifølge Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) i Statistisk sentralbyrå utviklet seg noe ulikt gjennom første halvår 2005, blant annet på grunn av høy vekst i antall yrkeshemmede. De yrkeshemmede registreres ikke som ledige hos Aetat, mens de ofte svarer slik at de blir klassifisert som ledige i AKU. Utviklingen i de to ledighetsmålene gjennom andre halvår 2005 stemte imidlertid godt overens. Fra juli til desember 2005 var det en nedgang i den sesongjusterte ledigheten på 13 000 personer i AKU og 11 000 personer hos Aetat (AKU-tallene er tremåneders glidende gjennomsnitt, mens Aetat-tallene er registreringen ved utgangen av måneden).

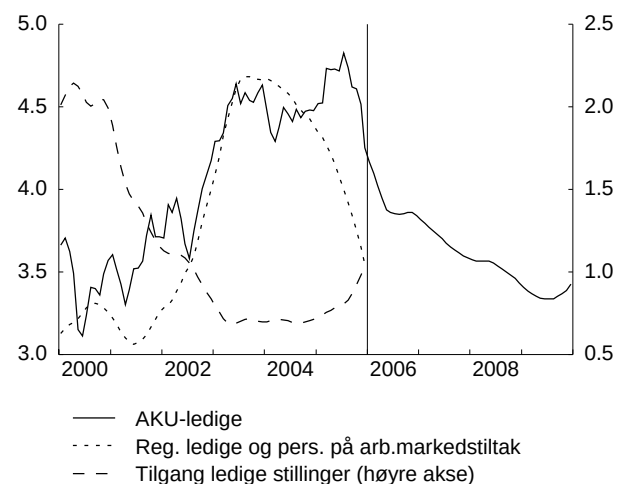
I 2005 var gjennomsnittlig ledighet ifølge AKU 4,6 prosent, men ledigheten er altså allerede ved inngangen til 2006 betydelig redusert. I gjennomsnitt var den sesongjusterte AKU-ledigheten 4,2 prosent i perioden fra november 2005 til januar 2006. I løpet av

Arbeidsstyrke, sysselsetting og timeverk Millioner. Sesongjustert og glattet

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsledige og tilgangen på ledige stillinger Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

Kilder: Arbeidsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

2006 vil ledigheten trolig komme ytterligere ned. For 2006 som helhet anslår vi ledigheten målt ved AKU til 3,8 prosent.

Redusert vekst internasjonalt, samt svakere ekspansive effekter fra oljeinvesteringene, vil bidra til en svak nedgang i industrisysselsettingen i perioden 2007-2009, etter en viss oppgang i 2006. Det ser ut til å bli sterk sysselsetningsvekst innen privat tjenesteyting i 2006, men svakere etterspørsel fra husholdningene bidrar til klart mer moderat vekst i sysselsettingen i disse næringene etter 2006. Den offentlige sysselsetningsveksten antas å øke klart i prognoseperioden, særlig økt sysselsetting i kommunene bidrar til det. Den kommunale sysselsetningsveksten blir trolig mer moderat i 2006 og 2007 enn i 2008 og 2009, men likevel klart høyere enn i perioden 2002-2005. I gjennomsnitt øker den offentlige sysselsettingen med om lag 14 000 personer årlig i prognoseperioden.

Alternativ lønnsvekstberegning

Reviderte nasjonalregnskapstall for 2003 og 2004, samt foreløpige regnskapstall for 2005, viser at lønnsveksten i Norge har vært klart lavere enn inntektsveksten i industribedriftene i denne perioden. Lønnskostnadsandelen i industrien har ifølge nasjonalregnskapstall tilbake til 1970 aldri før blitt målt så lav. Historiske erfaringer med lønnsdannelsen tilsier at disse to størrelsene skulle følge hverandre langt tettere. Riktignok skulle den økte ledigheten i perioden erfaringsvis bidra til å begrense lønnsveksten, men langt fra så mye som er nødvendig for å forklare den moderate lønnsveksten de siste tre årene.

En forklaring kan være at den unormalt høye inntektsveksten i industrien ikke har vært kjent for aktørene. Nasjonalregnskapstallene for 2003 viste ikke spesielt høy inntektsvekst i industrien før ved revideringen i desember 2005. Blant annet ny regnskapsinformasjon fra bedriftene ble da innarbeidet, og den viste en sterk vekst i industribedriftenes inntekter fra andre kilder enn fra salg av tradisjonelle industriprodukter. Nå har også 2004-tallene blitt reviderte. De viser en ytterligere økning i disse inntektene. En annen forklaring kan være at slike inntekter ikke påvirker lønningene i samme grad som inntektene fra salg av tradisjonelle industriprodukter. Det tyder i så fall på at det norske næringslivet er i endring, og at endringene forrykker inntektsfordelingen til fordel for kapitaleiere og på bekostning av lønsmottakere.

I våre prognoser har vi denne gangen, som sist, lagt til grunn at den funksjonelle inntektsfordelingen vil forbli endret. Lønnsveksten vil da bli moderat i hele prognoseperioden ifølge beregningene. I denne boksen viser vi en alternativ beregning, der vi ved å bruke vår makroøkonomiske kvartalsmodell (KVARTS) lar den funksjonelle inntektsfordelingen etter hvert blir gjenopprettet gjennom en høyere lønnsvekst.

I den alternative beregningen er den årlige lønnsveksten i gjennomsnitt om lag 1 prosentpoeng høyere enn i prognosebanen. I så fall ville veksten i lønn per normalårsverk blitt om lag 5 prosent i perioden 2006-2009. Prisene ville også ha økt mer, men økningen ville likevel blitt mindre enn økningen i lønningene. Også de norske bedriftene som konkurrerer med bedrifter i utlandet ville ha økt prisene mer, men i mindre grad enn bedrifter uten utenlandsk konkurranse. Konkurransen ville ha bidratt til at de hadde mistet markedsandeler. Resultatet av å øke lønnsveksten er altså at lønningene øker i forhold til prisene på norske produkter, som igjen øker i forhold til prisene på produkter fra utenlandske bedrifter. Denne vridningen blir dempet ved at kronekursen svekkes noe. I 2006 er virkningen av den høyere lønnsveksten på konsumprisene målt ved KPI-JAE liten, men i perioden 2007-2009 er den årlige prisstigningen i gjennomsnitt 0,5 prosentpoeng høyere enn i vår ordinære prognose.

Vridningen i relative priser bidrar til å redusere etterspørselen rettet mot norske produkter, både i Norge og utlandet. Dette fører til at eksporten synker og importen øker. Dette bidrar til å redusere sysselsettingen. Sysselsettingen i industrien er i den alternative beregningen 1,7 prosent lavere i

2009 enn i prognosebanen. I tillegg vil enkelte bedrifter kunne erstatte noe av arbeidskraften med andre innsatsfaktorer. Dette kan gjøres ved for eksempel å investere i moderne teknologi eller ved å importere mer bearbeidet halvfabrikata. Dette vil også bidra til å redusere sysselsettingen. På den annen side bidrar økt reallønn til å øke husholdningenes disponible realinntekt, noe som øker husholdningenes konsum og boliginvesteringer. Dette gir økt aktivitet og sysselsetting i de private tjenesteytende næringene samt i bygge- og anleggsvirksomhet, men gir også en ytterligere økning i importen.

Samlet sett er sysselsettingen nær uendret, men på grunn av den økte lønnsveksten lokkes noen flere inn i arbeidsstyrken, slik at ledigheten stiger moderat sammenlignet med i prognosebanen. I 2009 er ledigheten 0,2 prosentpoeng høyere i den alternative beregningen. Vridningen vekk fra å bruke arbeidskraft og over mot produktinnsats, øker produktivitetsveksten. Til tross for om lag den samme sysselsettingen, øker den årlige veksten i BNP Fastlands-Norge med 0,1-0,2 prosentpoeng i alternativbanen sammenlignet med prognosebanen.

Til tross for økt prisstigning og høyere aktivitetsvekst, har vi beholdt finanspolitikken og rentene uendret fra prognosebanen. Det kan være urealistiske antakelser, og beregningen må i så fall sees på som partiell i den forstand at den viser mulige konsekvenser før eventuelle politikkresponser. En økning i renta for å utligne prisstigningsimpulsene fra den høyere lønnsveksten, ville gitt en sterkere kronekurs. Sysselsettingen ville da gått klart ned, både på grunn av redusert konkurranseevne ovenfor utlandet og fordi økt realrente da ville ha redusert husholdningenes etterspørsel.

På den annen side antyder beregningen uten politikkresponser hvor stor lønnsvekst som må til for at prisstigningsmålet på 2,5 prosent skal nås. I perioden 2007-2009 er den gjennomsnittlige lønnsveksten 5,2 prosent, mens konsumprisene i gjennomsnitt stiger med 2,3 prosent årlig i samme periode.

Alternativ beregning med høyere lønnsvekst. Avvik fra prognosebanen i prosent, der ikke annet framgår

	2006	2007	2008	2009
Konsum i husholdningene	0,2	0,5	1,0	1,6
Bruttoinvesteringer i fast kapital	0,1	0,5	1,1	1,7
Boliginvesteringer	0,3	1,3	3,4	5,8
Eksport, tradisjonelle varer	-0,0	-0,1	-0,1	-0,2
Import	0,2	0,6	1,2	1,8
BNP Fastlands-Norge	0,1	0,2	0,3	0,6
Bruttoprodukt i industrien	-0,1	-0,4	-0,6	-0,9
Sysselsetting	-0,0	-0,1	-0,1	-0,0
Lønn	0,9	1,8	2,9	4,2
Boligpris	0,3	1,7	3,9	6,6
Kronekurs	0,1	0,3	0,8	1,3
Endring i prosentpoeng:				
Inflasjon (målt ved KPI-JAE)	0,1	0,3	0,5	0,6
Lønnsvekst	1,0	0,9	1,2	1,2
Arbeidsledighetsrate	0,1	0,1	0,2	0,2

I 2006 forventes den totale sysselsettingen å øke med om lag 35 000 personer, mens vi ser for oss en noe lavere vekst i sysselsettingen i 2007 og 2008. Samtidig vil demografiske endringer og økt arbeidsinnvandring bidra til å øke tilgangen på arbeidskraft i denne perioden. Samlet sett synker ledigheten bare moderat i 2007 og 2008, før sysselsettingsveksten i offentlig sektor antas å bringe ledigheten ned til 3,4 prosent som årsgjennomsnitt i 2009.

Høy lønnsomhet i næringslivet gir økt lønnsvekst framover

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall var veksten i lønn per normalårsverk 3,5 prosent fra 2004 til 2005, hvorav anslagsvis 0,3 prosentpoeng kan tilskrives nedgangen i langtidssykefraværet gjennom 2004. Den gjennomsnittlige årslønnsveksten, som viser lønnsveksten for lønnstakere som utfører et fullt årsverk, ble for samme periode anslått til vel 3¼ prosent i en foreløpig rapport fra det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene. Sist lønnsveksten var så lav var i etterkant av den kraftige lavkonjunkturen tidlig på 1990-tallet.

Lønnsveksten har siden 2003 vært moderat. Lav vekst i konsumprisene har imidlertid gitt en relativt høy reallønnsvekst i denne perioden. At reallønnsveksten likevel ikke ble høyere må blant annet sees i sammenheng med en økning i arbeidsledigheten gjennom 2002 og 2003, og da særlig blant industriarbeidere. Industrisysselsettingen gikk ytterligere ned i 2004 og 2005.

De foreløpige nasjonalregnskapstallene for 2005, samt revisjoner av tallene for 2003 og 2004 på bakgrunn av blant annet ny regnskapsinformasjon fra bedriftene, tyder på at nedbemanningen i industrien har gått sammen med en betydelig vekst i distribedriftenes driftsresultater. Industrisektoren har ifølge nasjonalregnskapstallene samlet sett kommet seg gjennom perioden med nedbemanninger med klart høyere lønnsomhet, noe som samtidig har gitt seg utslag i en usedvanlig høy vekst i arbeidskraftsproduktiviteten de siste årene.

Timelønnsveksten i Norge har tradisjonelt fulgt utviklingen i inntektsveksten i industrien. Nasjonalregnskapstallene for perioden 2003-2005 viser imidlertid et annet forløp. Målt i løpende priser økte bruttoproduktet per timeverk i industrien med til sammen 17,8 prosent fra 2002 til 2005. Veksten i timelønningene var til sammenligning kun 10,2 prosent i samme periode.

Forskjellen mellom inntektsveksten og lønnsveksten kan enten bety at lønnsdannelsen har blitt endret i denne perioden, eller at det har vært en uvanlig stor økning i en del av bedriftenes inntekter som ikke påvirker lønnsveksten. Regnskapsstatistikken for 2003 og 2004 viser at inntektsveksten disse årene i vesent-

lig grad kom som følge av sterk vekst i inntektene fra andre kilder enn salg av tradisjonelle industrivarer. Dette kan bidra til å styrke en antakelse om at ikke alle inntekter påvirker lønnsveksten i like stor grad. Dessuten kan det i denne perioden ha skjedd endringer i sammensetningen av industrisektoren, som i seg selv har bidratt til å øke den gjennomsnittlige lønnsomheten. Dette kan ha skjedd ved at de bedriftene med lavest lønnsomhet har blitt lagt ned, og de med høyest lønnsomhet har blitt værende igjen. På grunn av en relativt høy sentraliseringsgrad i norsk lønnsdannelse er det trolig liten variasjon i lønnsnivået mellom de ulike bedriftene, lønnsveksten vil i så fall ikke bli påvirket av slike strukturendringer i samme grad. Hadde all lønnsdannelse skjedd desentralisert ville antakelig lønnsveksten ha blitt høyere i disse årene.

Vi legger til grunn at lønnsveksten forblir lite påvirket av økningen i den gjennomsnittlige inntektsveksten i industrien i 2003 og 2004, og ser således for oss en relativt moderat lønnsvekst i prognoseperioden fram til 2009. I en egen boks viser vi resultatene fra en alternativ beregning der vi lar den økte lønnsomheten i industrien de senere årene komme lønsmottakerne til gode i form av høyere lønnsvekst.

Generell god lønnsomhet i næringslivet og et klart strammere arbeidsmarked vil bidra til å øke lønnsveksten i de nærmeste årene. En noe høyere vekst i konsumprisene vil også bidra til dette. Kostnadsøkningen som følge av obligatorisk tjenstepensjon fra 1. januar 2006 trekker derimot i motsatt retning.

2006 er et hovedoppgjør med forbundsvisse forhandlinger. Tariff tilleggene antas likevel å bli moderate, til tross for et relativt lavt overheng fra tillegg gitt gjennom 2005. Økt mangel på enkelte typer arbeidskraft vil trolig øke lønnsglidningen sammenlignet med gjennomsnittet de siste årene. Samlet sett legger vi til grunn en vekst i lønn per normalårsverk på 3,9 prosent i 2006.

Våre prognoser innebærer en relativt balansert utvikling i norsk økonomi i årene framover. Ledigheten antas å synke til 3,4 prosent, og konsumprisene øker med rundt 2 prosent per år. En lønnsvekst på om lag 4 prosent, som i våre prognoser for perioden 2007-2009, medfører en reallønnsvekst som er nær gjennomsnittlig reallønnsvekst siden 1950.

Fortsatt lav inflasjon

På årsbasis økte konsumprisindeksen (KPI) i 2005 med 1,6 prosent, mot 0,4 prosent året før. Den underliggende prisveksten har vært meget lav i de siste tre årene. Som årsgjennomsnitt var veksten i konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) 1,0 prosent i 2005. 12-månedersveksten i KPI-JAE har ligget rundt dette nivået i over ett år og var i februar også 1,0 prosent.

Utsiktene i kraftmarkedet framover

I 2005 var den gjennomsnittlige systemprisen på kraft i NordPool-området 23,5 øre/kWh. Så langt i 2006 har prisen ligget på 34,2 øre/kWh. Terminprisene på NordPool indikerer for 2006 samlet en gjennomsnittlig systempris på i underkant av 38 øre per kWh, en prisøkning på 60 prosent fra 2005. Elektrisitetsprisen (inkludert nettleie og avgifter) i konsumprisindeksen lå i januar i år 6,7 prosent høyere enn samme måned i fjor, mens den tilsvarende økning i februar var 24,4 prosent. Som årsgjennomsnitt antas den å øke med om lag 20 prosent fra 2005 til 2006.

Høyere forventet elektrisitetspris, fortsatt økonomisk vekst og normale temperaturforhold i resten av 2006 tilsier en økning i kraftforbruket i alminnelig forsyning på om lag 2 TWh på årsbasis sammenlignet med 2005. For kraftintensiv industri og elektrokjeler kan det ligge an til at kraftforbruket i sum faller med om lag 1 TWh i 2006. Samlet norsk totalforbruk av kraft i 2006 kan da bli om lag 127 TWh eller 1 TWh høyere enn i 2005.

Ved inngangen til 2006 var vannmagasinbeholdningen om lag 4 prosentpoeng over normalen. Så langt i år har samlet tilsig til magasinene vært omtrent som normalt. Snømengden i fjellet per uke 10 antas å være om lag 6 TWh under normalen. Med en normal nedbørsutvikling gjennom resten av året, vil en norsk totalproduksjon på 120 TWh i 2006, 13 prosent under nivået i 2005, gi en magasinutfylling ved inngangen til 2007 omtrent på normalnivået. Netto handel med kraft kan dermed komme til å skifte fra en nettoeksport i 2005 på 12 TWh til en nettoimport i 2006 på om lag 7 TWh.

Ut fra observerte terminpriser på NordPool ser systemprisen ut til å kunne bli 4 prosent lavere i 2007 sammenlignet med

2006. Terminprisen for årene 2008 og 2009 ligger om lag 7 prosent lavere enn for 2007. Gasskraftverket på Kårstø, som er forventet satt i drift fra høsten 2007, kan være en årsak til at terminprisen faller ytterligere i 2008 og 2009. Hvis elektrisitetsavgiften og nettleien øker omtrent i takt med forventet endring i konsumprisindeksen i årene framover, kan elektrisitetsprisen (inkludert nettleie og avgifter) i konsumprisindeksen omtrent ligge på samme nivå i 2009 som i år.

Med om lag uforandrede elektrisitetspriser, økt produksjon i næringslivet og økte inntekter til husholdningene fram mot 2009, kan det ligge an til at elektrisitetsforbruket i alminnelig forsyning øker med anslagsvis 4 TWh i forhold til 2006. I tillegg er det forventet økt elektrisitetsforbruk i industri- og byggsektoren som Ormen Lange og Snøhvit. På den annen side vil bortfall av noen av de gunstige kraftkontaktene til energitilgang i industri medføre redusert elektrisitetsforbruk. Alt i alt kan det ligge an til en økning i elektrisitetsforbruket med om lag 5 TWh i 2009 sammenlignet med 2006. Dermed kan totalt norsk elektrisitetsforbruk i 2009, gitt normale temperaturer, bli om lag 132 TWh. Når det gjelder kraftproduksjonen i 2009, vil gasskraftverket på Kårstø og gasskraftverket i tilknytning til Snøhvit-anlegget til sammen produsere om lag 5,5 TWh i løpet av et år. Selv om et felles norsk-svensk marked for pliktige elsertifikater ikke ble realisert, tilsier signaler fra politisk hold at alternative ordninger rettet mot utbygging av ny fornybar kraft vil bli introdusert. Dette medfører at kraftproduksjonen i 2009 kan ligge 8 TWh høyere enn i 2006, gitt normale tilsig til vannmagasinene. Med normal nedbør kan da nettoimporten av kraft være om lag 4 TWh i 2009.

I hvert av de to siste årene har avgiftsøkninger utover prisveksten bidratt til å trekke opp veksten i KPI med om lag 0,4 prosentpoeng. Fra 1. januar 2006 ble momsen økt fra 11 til 13 prosent, mens den lave momssatsen ble økt fra 7 til 8 prosent. Sammen med enkelte andre avgiftsjusteringer vil dette gi et bidrag til KPI-veksten i år på om lag 0,4 prosentpoeng. I motsetning trekker nedjusteringen av maksimalprisen for barnehageplasser fra 1. januar 2006, som bidro til å redusere veksten i så vel KPI som KPI-JAE med vel 0,1 prosentpoeng.

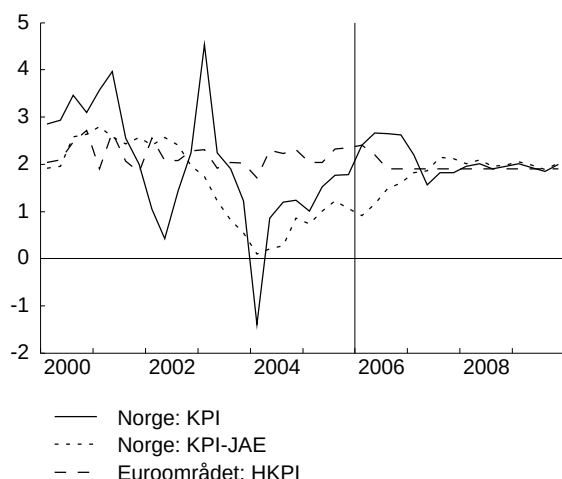
På årsbasis bidro utviklingen i energiprisene til å trekke KPI-veksten opp med 0,2 prosentpoeng i 2005 mot et negativt bidrag på 0,4 prosentpoeng året før. Utviklingen i energiprisene har imidlertid gjennom det siste året gitt et økende bidrag til prisstigningstakten, og i februar i år var bidraget på 1,4 prosentpoeng. Elektrisitetsprisene var da over 24 prosent høyere enn tolv måneder tidligere, mens bensinprisene lå om lag 13 prosent over nivået året før. 12-månedersveksten i konsumprisindeksen i alt har dermed økt gjennom det siste året, fra 1,0 prosent i februar 2005 til 2,6 prosent i februar i år.

Elektrisitetsprisene ventes å holde seg høye framover, men veksten på 12-månedersbasis vil trolig øke relativt moderat i de neste månedene og deretter gå ned. Den høye prisstigningstakten på drivstoff er i stor grad en følge av at veksten i råoljeprisene slo ut i klart høyere bensinpriser gjennom vinteren i fjor. Deretter har disse prisene holdt seg forholdsvis stabile, og denne utviklingen antar vi vil fortsette slik at utviklingen i bensinprisene framover i tid bare i beskjeden grad vil bidra til veksten i KPI.

Den underliggende inflasjonen målt ved KPI-JAE ventes å stige litt gjennom 2006. Kronesvekkelsen gjennom siste halvår vil bidra til å redusere de negative prisstigningsimpulsene fra importerte konsumvarer. Videre ligger det an til at produktivitetsveksten dempes i slutten av konjunkturoppgangen, mens lønnsveksten antas å ta seg litt opp. Timelønnskostnadene vil også kunne øke på grunn av innføringen av obligatorisk tjenestepensjon. De økte energiprisene må forventes å bidra til å trekke opp den underliggende inflasjonen en tid framover, men denne effekten vil deretter kunne snu med tendenser til fall i energiprisene. Ren-

Konsumprisindeksen

Prosentvis vekst fra samme kvartal året før

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

teøkingene som har vært foretatt og de vi venter vil komme, bidrar til å trekke veksten i husleiene noe opp. Vi regner imidlertid med fortsatt økning i importen fra lavkostland. Dette bidrar til at veksten i KPI-JAE vil stabilisere seg i årene etter 2006. I beregningene blir den liggende på om lag 2,0 prosent ut beregningsperioden. Lønnskostnadene per produsert enhet anslås å ville øke litt mer enn dette, men prisutviklingen på importvarer trekker prisveksten ned.

Rekordhøyt overskudd i utenriksøkonomien

Overskuddet på handelen med utlandet i 2005 økte med over 35 prosent i forhold til året før, til vel 330 milliarder kroner. Veksten kom i handelen med varer, og den var størst for olje-, petroleums- og verkstedprodukter. Tjenesteoverskuddet holdt nivået på 25 milliarder fra året før. Underskuddet på rente- og stønadsbalansen økte til 12 milliarder kroner. Dermed ble overskuddet på driftsbalansen overfor utlandet i 2005 på rekordhøye 320 milliarder kroner.

Den kraftige veksten i handelsoverskuddet de siste par årene skyldtes i stor grad økende oljepris. I de kommende årene forventer vi at veksten flater ut. Konjunkturavmatningen internasjonalt som forventes ved utgangen av 2006 og en antatt reduksjon i oljeprisen gjennom 2006 vil bidra til det. Overskuddet i utenriksøkonomien vil imidlertid holde seg høyt, og ventes å ligge i området 300-340 milliarder kroner i året gjennom prognoseperioden.

Import av varer og tjenester vil fortsette å vokse i volum, mens det ligger an til nullvekst i eksportvolumet i 2006. Samtidig øker eksportprisene betydelig mer enn importprisene. Samlet sett gir det om lag uforandret handelsoverskudd i 2006. I 2007-2009 ventes noe større vekst i importvolumet enn eksportvolumet, samt litt svakere vekst i eksportprisene enn i importprisene. Det vil redusere overskuddet på handelsbalansen med snaut ti prosent ved slutten av perioden.

Verdien av handelsoverskuddet vil allikevel holde seg over 300 milliarder kroner i året.

Høye oljeinntekter øker Petroleumsfondet. Det gir økte kapitalinntekter til Norge. På den annen side bidrar høye oljeinntekter til stort aksjeutbytte til utlandet. Høy nasjonalinntekt øker også stønadsutbetalingen til utlandet, i hovedsak i form av U-hjelp/bistand. I sum forventes rente- og stønadsbalansen i de kommende årene å bedre seg litt i forhold til de siste årene, men vil fortsatt vise underskudd.

Stor usikkerhet, men små systematiske feil i anslagene

Statistisk sentralbyrå presenterte sine første kvantifiserte prognoser for norsk økonomi i 1988, og har siden 1990 med få unntak publisert prognoser for to år fram i tid i februar/mars, juni, september og desember hvert år. Vi gir her en evaluering av prognosevirksomheten. Evalueringen begrenses til veksten i konsumprisindeksen (KPI), veksten i bruttonasjonalproduktet (BNP) for Fastlands-Norge og arbeidsledigheten i prosent av arbeidsstyrken (AKU). Det undersøkes spesielt om anslagene har avveket systematisk fra foreløpige tall fra nasjonalregnskapet, og spredningen i avvikene. Analysen benyttes også til å si noe om usikkerheten i anslagene for 2006 og 2007 som publiseres nå.

Det er ofte avvik mellom de foreløpige BNP-tallene som publiseres i februar/mars året etter regnskapsåret («Utsynsregnskapet»), og de endelige tallene som normalt først er klare nærmere to år senere. De «endelige» tallene kan dessuten bli revidert i forbindelse med periodiske revisjoner hvor ny statistikk innarbeides eller ved omlegginger av beregningsprinsipper o.l.. Vi benytter foreløpige BNP-tall fra Utsynsregnskapet som «fasit» av fire grunner. For det første foreligger ikke endelige regnskapstall for årene etter 2003. Anslagene for disse årene må derfor uansett sammenlignes med foreløpige regnskapstall. For det andre er prognosene laget med utgangspunkt i foreløpige - ikke endelige - regnskapstall for den nære forhistorien. For det tredje kan endringer i basisår mellom Utsynsregnskapet og de etterfølgende regnskapene medføre at tallene ikke er direkte sammenlignbare. For det fjerde ble det ved hovedrevisjonene i 1995 og 2002 foretatt endringer i definisjoner, noe som innebar at prognoser og endelige tall ikke knytter seg til de samme størrelsene.

Hvor gode har anslagene vært?

Figurene 1-3 viser utviklingen over tid i det absolutte avviket mellom anslag og foreløpig regnskap for veksten i BNP for Fastlands-Norge, KPI og AKU-ledigheten. Alle figurene viser at anslagene er blitt bedret over tid. Dette kan skyldes at økonomien gradvis er blitt mindre preget av usikkerhet, men også at det ligger en gevinst i å opparbeide seg erfaring med prognosearbeid. Etter 1995 har det ikke vært en like

klar forbedring i anslagene. For i størst mulig grad å synliggjøre dagens usikkerhet, har vi derfor kun benyttet prognosene for årene etter 1995 i beregningene nedenfor.

Figurene 4, 5 og 6 viser gjennomsnittlig avvik mellom anslag gitt på ulike tidspunkter og regnskapstall for henholdsvis veksten i BNP for Fastlands-Norge, veksten i KPI og ledigheten. Figurene gir også en indikasjon på spredningen i avvikene ved at de inkluderer tre intervaller rundt gjennomsnittet. Disse intervallene er regnet ut på bakgrunn av den historiske spredningen. De sier ikke noe om hvor mange av avvikene som faktisk ligger innenfor intervallene¹. Under gitte forutsetninger er sikkerheten for at avviket mellom fremtidige anslag og regnskapstall ligger innenfor disse intervallene henholdsvis 50, 80 og 90 prosent.

Har det vært systematiske avvik?

I gjennomsnitt ligger anslagene for BNP-veksten to år fram i tid kun 0,1 prosentpoeng under den realiserste. Det samme gjør anslagene gitt i juni samme år. Anslagene gitt i september og desember året før prognoseåret ligger i gjennomsnitt henholdsvis 0,3 og 0,4 prosentpoeng under «fasiten». I anslagene gitt i prognoseåret er det igjen mindre avvik.

Gjennomsnittlig prognoseavvik på veksten i KPI er nær null på alle prognosetidspunkt. Avviket er maksimalt 0,1 prosentpoeng.

Anslagene på ledigheten har hatt en tendens til å ha blitt noe for høye, avvikene har imidlertid i gjennomsnitt vært små. Prognosene gitt i februar/mars året før prognoseåret er i gjennomsnitt 0,2 prosentpoeng for høye, deretter er gjennomsnittlig avvik 0,1 prosentpoeng på hvert prognosetidspunkt fram til og med februar/mars samme år. Etter dette er avvikene i gjennomsnitt tilnærmet null. Sett i lys av den store spredningen i disse anslagene og at det kun er 11 observasjoner med i analysen, tyder resultatene på at det ikke er store systematiske feil i våre anslag for de tre hovedstørrelsene.

Spredningen i anslagene

Det har vært relativt stor spredning i avviket mellom anslaget på BNP-veksten offentliggjort i februar/mars året før prognoseåret og det foreløpige regnskapstallet. Anslagene i 1991 og 1994 bommet mest, med henholdsvis 2,6 og 2,0 prosentpoeng. Av de 11 anslagene vi har laget på dette tidspunktet fra og med 1995-prognosen, ligger imidlertid kun 4 mer enn 1 prosentpoeng unna det foreløpige regnskapstallet. Én gang traff prognosen helt nøyaktig - i 1996. Variasjonen i avvikene er i gjennomsnitt betydelig mindre i de prognosene som er gitt i desember året før, men fort-

satt bommer 3 av 11 anslag med mer enn 1 prosentpoeng. Til tross for stadig mer informasjon om den økonomiske utviklingen i det året det gis prognoser for, er spredningen i avvikene deretter om lag den samme helt fram til og med prognosene i september det samme året. Først i den siste prognosen vi gir før «fasiten» foreligger, er det på ny en viss nedgang i spredningen i avvikene.

Vi finner et lignende mønster i anslagene for årsveksten i KPI. Det er betydelig variasjon mellom de første fem anslagene og resultatet, men anslagene fra og med juni samme år er meget treffsikre. Etter dette er ingen anslag mer enn 0,3 prosentpoeng fra den faktiske veksttakten. Variasjonen i de foregående anslagene er 3-4 ganger så store. Siden KPI ikke revideres, avspeiler dette at faktisk utvikling i KPI gradvis blir kjent med full sikkerhet gjennom året.

Spredningen i avviket mellom anslag på ledigheten og resultatet viser en jevn nedgang etter hvert som prognosehorisonten blir kortere. Det gjennomsnittlige absoluttavviket er på 0,6 prosentpoeng i februar/mars året før og 0,3 prosentpoeng i februar/mars samme år. Deretter synker spredningen gradvis. Også for ledigheten reduseres prognosefeilen betraktelig i de tre siste prognosene før resultatet foreligger. Etter dette ligger ingen prognoser mer enn 0,3 prosentpoeng fra regnskapstallet. Som med KPI skyldes dette at tallet blir gradvis kjent gjennom året.

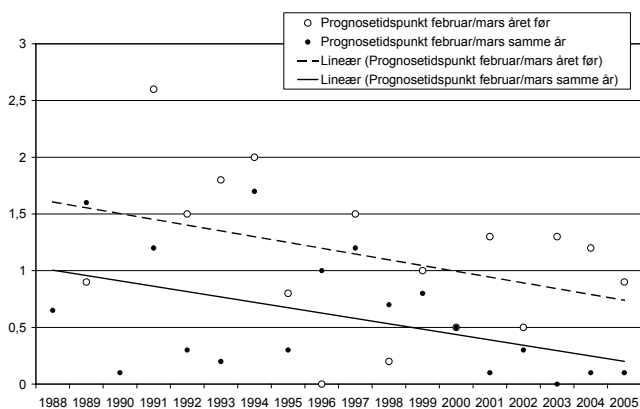
Prognosene for 2006 og 2007 er usikre

I figurene 7, 8 og 9 vurderes usikkerheten i anslagene for 2006 og 2007 gitt i denne rapporten. Vi anslår nå veksten i BNP for Fastlands-Norge til 2,3 prosent i 2006 og 1,9 prosent i 2007. Basert på analysen over, er vi 50 prosent sikre på at BNP-veksten for Fastlands-Norge vil ligge mellom 1,9 og 2,7 prosent i 2006 og mellom 1,2 og 2,6 prosent i 2007. Vi er 80 prosent sikre på at den prosentvise veksten vil ligge mellom 1,4 og 3,2 i 2006 og mellom 0,5 og 3,3 i 2007. Et intervall på til sammen 2,2 prosentpoeng i 2006, og 3,6 prosentpoeng i 2007, dekker den prosentvise veksten med 90 prosent sikkerhet.

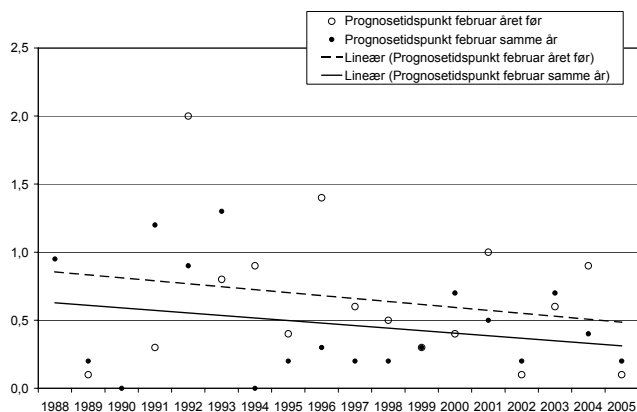
Veksten i KPI var på 1,6 prosent i 2005. For 2006 og 2007 anslår vi veksten til henholdsvis 2,6 og 1,9 prosent. Vi er 50 prosent sikre på at anslagene for 2006 og 2007 ikke bommer med mer enn henholdsvis 0,3 og 0,5 prosentpoeng. Med 80 prosent sikkerhet bommer vi ikke med mer enn 0,6 prosentpoeng i 2006 og 1,0 prosentpoeng i 2007. Vi er 90 prosent sikre på at intervallet mellom 1,8 og 3,4 dekker den faktiske KPI-veksten i 2006, og at intervallet mellom 0,6 og 3,2 dekker KPI-veksten i 2007.

¹ Intervallene er likevel valgt fordi man ved å gjøre en rimelig antakelse om at alle avvik tilhører en gitt statistisk fordeling (normalfordeling med lik forventning og spredning) og er uavhengige, kan regne ut sannsynligheten for at fremtidige avvik ligger innenfor intervallet.

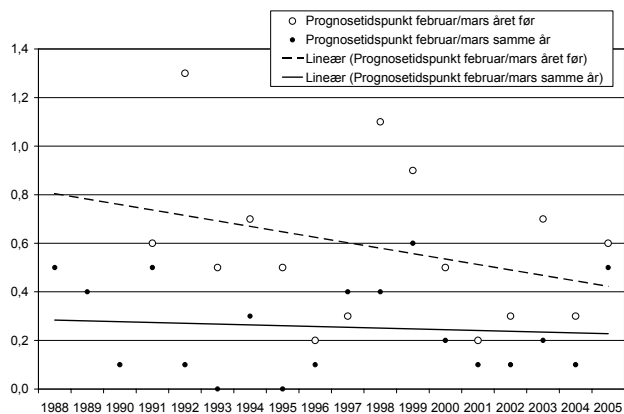
Figur 1. Anslag på prosentvis endring i BNP for Fastlands-Norge. Absolutt avvik fra foreløpig regnskap

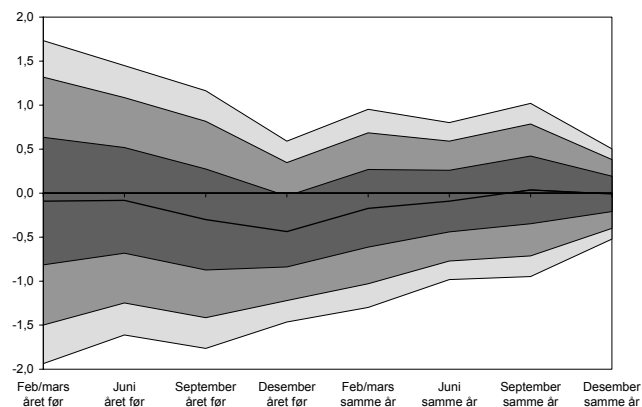
Figur 2. Anslag på prosentvis endring i KPI. Absolutt avvik fra regnskap

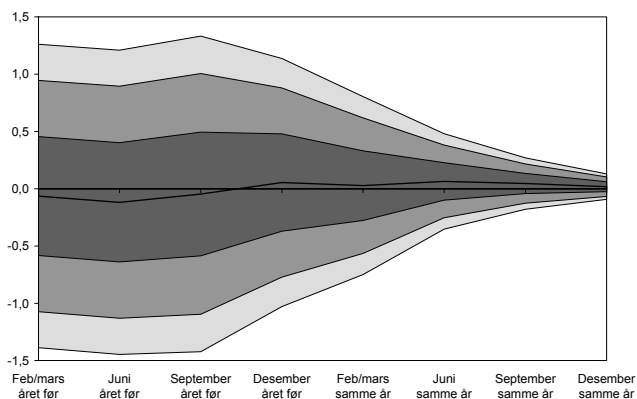
Figur 3. Anslag på arbeidsledighet (AKU) foretatt i februar samme år. Absolutt avvik fra regnskap

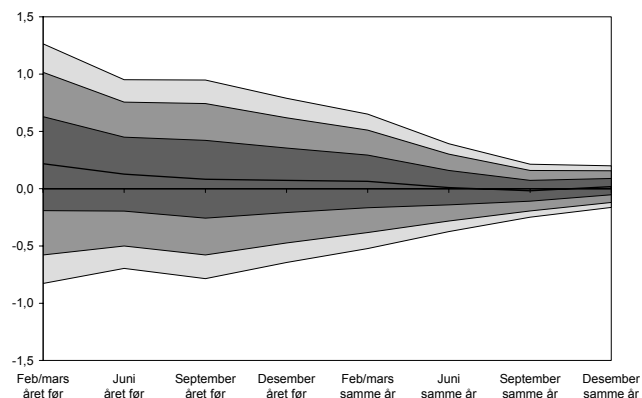
Figur 4. Anslag på prosentvis endring i BNP for Fastlands-Norge. Avvik fra foreløpig regnskapstall og spredningen i disse. Intervallene viser henholdsvis 50, 80 og 90 prosents konfidensintervaller

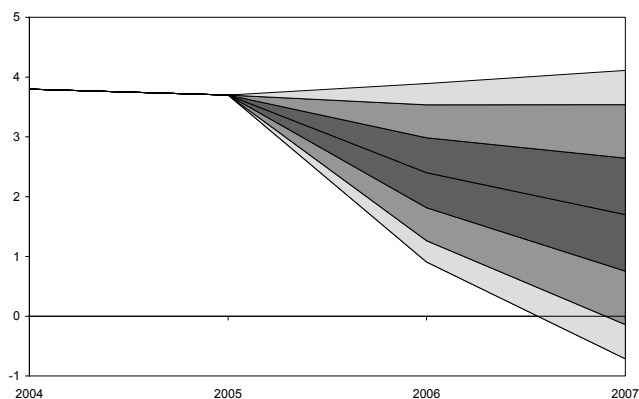
Figur 5. Anslag på prosentvis endring i KPI. Avvik fra regnskapstall og spredningen i disse. Intervallene viser henholdsvis 50, 80 og 90 prosents konfidensintervaller

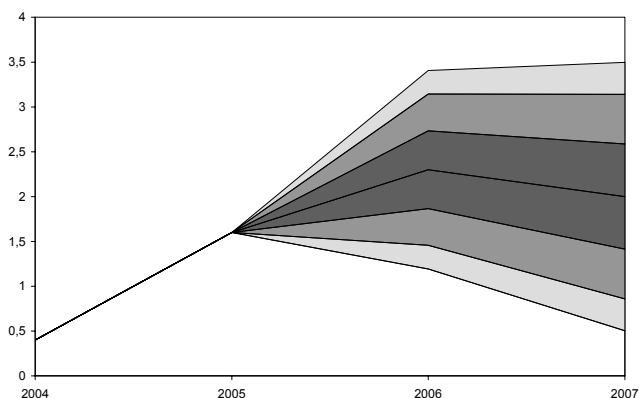
Figur 6. Anslag på arbeidsledighet (AKU). Avvik fra regnskapstall og spredningene i disse. Intervallene viser henholdsvis 50, 80 og 90 prosents konfidensintervaller

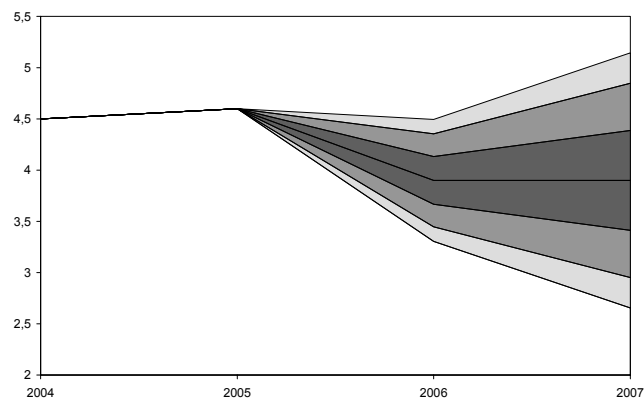
Figur 7. Anslag på prosentvis endring i BNP for Fastlands-Norge. Sikkerheten for at det foreløpige regnskapstallet vil ligge innenfor de tre intervallene er henholdsvis 50, 80 og 90 prosent

Figur 8. Anslag på prosentvis endring i KPI. Sikkerheten for at regnskapstallet vil ligge innenfor de tre intervallene er henholdsvis 50, 80 og 90 prosent

Figur 9. Anslag på arbeidsledighet (AKU). Sikkerheten for at regnskapstallet vil ligge innenfor de tre intervallene er henholdsvis 50, 80 og 90 prosent

Nivået på arbeidsledigheten er anslått til 3,8 prosent i 2006 og 3,7 prosent i 2007. Mens de historiske prognosefeilene tilsier at prognosen for 2006 kan betraktes med en relativt stor grad av sikkerhet, behefter det seg betydelig mer usikkerhet til prognosen for året etter. For eksempel vil regnskapstallet med 80 prosent sikkerhet ikke ligge mer enn 0,4 prosentpoeng fra vårt anslag for 2006. I 2007 derimot er det 80 prosent sikkerhet for at ledigheten blir innenfor et intervall på 0,8 prosentpoeng over og under anslaget. Intervallet som dekker ledighetstallet for 2007 med 90 prosent sikkerhet spenner seg fra 2,7 til 4,7, et intervall på hele 2,0 prosentpoeng.

Hvor godt traff SSBs prognoser for 2005?

Det er presentert prognoser for sentrale makroøkonomiske variabler i 2005 i de tolv siste utgavene av SSBs konjunkturanalyser. I tabellen nedenfor gjengis de siste åtte av disse prognosene. Det er de som ble gitt gjennom 2004 og 2005, det vil si fra og med Økonomiske analyser nr. 1/2004 (ØA 1/04). I tabellkolonnen ytterst til høyre (ØA 1/06) vises de foreløpige anslagene fra nasjonalregnskapet for 2005 sammen med øvrige regnskapstall. Disse tallene kan betraktes som en (foreløpig) fasit.

Hovedbildet av norsk økonomi har vært på plass i alle disse konjunkturrapportene; en høyere aktivitetsvekst i fastlandsøkonomien enn trenden, høy vekst i husholdningenes konsum, lav vekst i offentlig konsum, moderat vekst i tradisjonell vareeksport og en høy vekst i fastlandsinvesteringene. Konjunkturoppgangen som ble beskrevet gikk også sammen med lav inflasjon – klart under Norges Banks inflasjonsmål og en lønnsvekst noe under 4 prosent.

Med hovedtrekkene i konjunkturutviklingen fanget riktig opp, er det ikke så overraskende at renteanslagene traff bra. Det maksimale avviket fra de realiserte pengemarkedsrentene var på bare 0,2 prosentpoeng i disse åtte prognosene.

De virkelig store feilvurderingene som ble gjort i 2004, er ikke særlig overraskende knyttet til oljevirk-somheten: Oljeprisen og oljeinvesteringene ble begge kraftig undervurdert, mens petroleumsproduksjonen ble overvurdert. Undervurderingen av oljeinvesteringene har bidratt til at veksten i BNP Fastlands-Norge ble enda høyere enn vi først anslo. De høye oljeprisene har trolig bidratt til at kronekursen ble sterkere og den underliggende inflasjonen enda lavere enn de relativt lave nivåene vi så for oss for 2005 et år i forveien.

SSBs framskrivninger for 2005. Vekstrater i prosent der ikke annet fremgår

	ØA 1/04	ØA 3/04	ØA 4/04	ØA 6/04	ØA 1/05	ØA 3/05	ØA 4/05	ØA 6/05	ØA 1/06
Realøkonomi									
Konsum i husholdninger mv.	5,1	5,3	4,7	4,6	4,5	4,1	4,2	4,2	3,8
Konsum i offentlig forvaltning	1,8	1,8	1,7	1,9	1,7	1,7	2,1	1,7	1,4
Bruttoinvestering i fast kapital	2,9	2,5	4,7	10,7	10,8	12,5	11,8	8,8	10,8
Oljevirkosomhet	2,8	2,4	6,8	23,1	23,9	25,0	21,8	19,5	15,7
Fastlands-Norge	3,7	2,4	3,5	5,2	4,9	6,9	7,0	5,3	9,0
Eksport	1,8	4,0	3,5	3,6	3,3	1,5	-0,3	0,4	0,5
Råolje og gass	0,2	2,9	3,3	3,0	2,8	0,0	-3,3	-2,2	-3,4
Eksport tradisjonelle varer	3,8	4,9	4,8	5,0	4,5	3,4	3,3	5,5	5,6
Import	5,9	5,7	5,1	7,4	7,1	7,1	7,3	7,0	6,7
Import tradisjonelle varer	6,3	6,3	6,9	7,2	5,6	5,9	7,2	8,0	8,3
BNP i alt	2,3	3,3	3,3	3,9	3,7	3,1	2,6	2,4	2,3
BNP Fastlands-Norge	2,8	3,3	2,9	3,6	3,8	3,8	3,9	3,4	3,7
Arbeidsmarked									
Sysselsatte personer	0,9	0,9	0,7	1,1	1,0	0,6	0,5	0,6	0,7
AKU-ledighet (nivå)	4,0	4,0	4,0	4,0	4,1	4,3	4,5	4,6	4,6
Priser og lønninger									
Lønn per normalårsverk	3,8	3,6	3,7	3,7	3,8	3,7	3,7	3,9	3,5
Konsumprisindeksen (KPI)	1,7	1,7	1,1	1,2	1,4	1,5	1,6	1,6	1,6
KPI-JAE	1,9	1,9	1,3	1,1	1,2	1,2	1,0	1,1	1,0
Eksportpris tradisjonelle varer	0,3	-1,2	1,1	-0,4	1,5	1,3	2,6	2,5	3,2
Importpris tradisjonelle varer	0,0	1,1	0,4	-2,1	-1,3	-1,5	-0,8	0,2	1,4
MEMO:									
Pengemarkedsrente (nivå)	2,4	2,4	2,4	2,0	2,2	2,2	2,1	2,2	2,2
Utlånsrente (nivå)	4,7	4,7	4,4	4,2	4,2	4,0	4,0	4,0	4,0
Importveid kronekurs (44 land)	-0,9	0,7	-0,1	-2,9	-1,7	-2,7	-4,7	-3,9	-3,9
Driftsbalanse, mrd. kroner	192,4	230,9	253,3	246,8	246,5	258,1	319,4	290,8	319,7
Eksportmarkedsindikator	5,3	5,1	5,1	5,1	5,0	4,0	4,0	4,1	5,3
Råoljepris, kroner per fat	196	210	225	229	268	301	356	351	351

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Til tross for at aktivitetsveksten ble undervurdert, har arbeidsledigheten blitt høyere enn anslått. Dette skriver seg fra at sysselsettingen økte litt mindre enn anslått, mens antall utførte timeverk per sysselsatt og tilstrømningen til arbeidsmarkedet ble litt større.

Fra høsten 2004 begynte mange av brikkene å falle på plass. Oljeinvesteringsanslaget ble første gang oppjustert i september 2004. I alle senere rapporter, fra og med desember 2004 til og med desember 2005, ble den sterke økningen i oljeinvesteringene faktisk overvurdert. Virkningen av denne feilen på vekstanslaget for BNP Fastlands-Norge ble imidlertid motvirket av for lave anslag på investeringene i fastlandsøkonomien. I de fem siste konjunkturrapportene har vekstanslagene for BNP Fastlands-Norge derfor plassert seg

Konjunkturtrekk i norsk økonomi de siste 25 årene

Tidligere konjunkturstudier i SSB¹ tyder på at konjunkturutviklingen i Norge fram til tidlig på 1980-tallet i stor grad var styrt av utviklingen internasjonalt, med noe tidsetterslep. Syklene var relativt korte og med små utslag. Midt på 1980-tallet ble konjunkturerne markert endret. Syklene ble lengre og med større utslag, og utviklingen internasjonalt fikk mindre betydning for norske konjunkturer og var til dels i motfase. Det var altså innenlandske impulser som dominerte det norske konjunkturforløpet i denne perioden. En viktig årsak til dette var oljeinvesteringene, som med store svingninger har påvirket det norske konjunkturmønsteret markert. Etter hvert bidro også dereguleringen av bygge-, bolig-, kreditt- og valutamarkedene til «sæmorske» konjunkturimpulser. Siden tidlig på 1990-tallet har konjunkturforløpet vist en økende samvariasjon med internasjonale konjunkturer.

Konjunkturforløpet beskrives her ved avviket mellom BNP² og en beregnet trend i BNP.³ Den stiplede linjen som går igjen i alle figurene viser BNP-avviket. Når BNP er høyere enn trenden er BNP-avviket positivt og økonomien er i en *høykonjunktur*. Motsatt, når BNP-avviket er negativt, er økonomien i en *lavkonjunktur*. *Konjunkturtoppene og -bunnene* nås der tallverdien av avviket mellom faktisk serie og trend er størst. I disse punktene er den faktiske veksten lik trendveksten. *Konjunkturoppgang* regnes fra konjunkturtopp til -topp. Tilsvarende regnes *konjunkturedgang* fra konjunkturtopp til -bunn. Lavkonjunkturer på begynnelsen av 1980-tallet var kortvarig og moderat. Deretter kom den kraftige høykonjunktureren rundt midten av 1980-tallet, fulgt av en sterk konjunkturedgang som nådde bunnen i 1992-3. Nedgangen ble avløst av en langvarig oppgang, til slutten av 1990-tallet. Siden har konjunkturutslagene igjen vært mer moderate, med den kortvarige og moderate lavkonjunktureren fra 2002 til 2004.

For å antyde noe om drivkreftene i konjunkturforløpet, beregnes avvik fra trend i noen sentrale etterspørselskomponenter som prosentvis andel av trenden i BNP, heretter kalt skalert konjunkturavvik.⁴ Graden av samvariasjon mellom det skalerte konjunkturavviket i en variabel – illustrert ved den tykke linjen i hver figur – og BNP-avviket, antyder hvor viktig denne variabelen er som kilde for BNP-avviket. Jo sterkere samvariasjon, desto større bidrag gir variabelen til konjunktursvingningene. Omvendt vil en variabel som er i motfase til BNP-avviket, bidra til å dempe konjunktursvingningene.⁵

Det skalerte konjunkturavviket avhenger dels av størrelsen på variabelen (angitt i parentes som prosentvis andel av BNP)⁶, og dels av hvor mye variabelen svinger over konjunkturerne. Figurene viser at det er store skalerte konjunkturavvik i husholdningenes konsum (57), oljeinvesteringer (6) og investeringer i fastlandsnæringer (16), mens det er mer moderate utslag i boliginvesteringer (4), tradisjonell eksport (14) og offentlig konsum og investeringer (31). Det skalerte konjunkturavviket i offentlig konsum og investeringer er relativt beskjedent, til tross for at offentlig konsum og investeringer utgjør en stor andel av BNP. Det betyr at svingningene i denne komponenten er relativt små. Oljeinvesteringene er derimot gjenstand for store skalerte konjunkturavvik, til tross for at oljeinvesteringene utgjør en relativt liten andel av BNP. Det skyldes at det er store svingninger i oljeinvesteringene.

Figur 1 viser at husholdningenes konsum er viktig for konjunkturforløpet gjennom hele perioden. Hvor viktig varierer imidlertid over tid. For eksempel «forklarer» husholdningskonsumet i større grad lavkonjunktureren på begynnelsen av 1980-tallet enn lavkonjunktureren på begynnelsen av 1990-tallet. Videre kommer nedgangen på slutten av 1980-tallet senere i BNP enn i konsumet. Det skyldes blant annet at boliginvesteringer, investeringer i fastlandsnæringer og offentlig konsum og investeringer toppet seg senere enn husholdningskonsumet, og således bidro til å forlenge høykonjunktureren. Også investeringer i fastlandsnæringer viser stor samvariasjon med BNP-avviket, og følgelig kan en stor del av konjunkturutviklingen tilbakeføres til investeringsutviklingen, se figur 2.

Oljeinvesteringer har vært en viktig drivkraft for konjunkturutviklingen, se figur 3. Svingningene har vært store og tendert til å ligge noe i forkant av utviklingen i BNP. Unntaket er første halvdel av 1990-tallet, da oljeinvesteringene var i motfase og kun bidro til å dempe lavkonjunktureren. I høykonjunkturerne på slutten av 1980-tallet og rundt 2000, samt i inneværende høykonjunktur, har konjunkturimpulsene fra oljeinvesteringer – slik de beregnes her – vært markerte.⁷

Figur 4 viser at det tidlig på 1980-tallet var liten sammenheng mellom boliginvesteringer og konjunkturforløpet i økonomien som helhet. Det kan føres tilbake til regulering av bolig- og kredittmarkeder. Siden reguleringene ble opphevet har boliginvesteringene spilt en betydelig rolle for konjunkturforløpet, særlig i andre halvdel av 1980-tallet og første halvdel av 1990-tallet. Deretter fulgte en periode med mindre konjunkturbidrag fra boliginvesteringer, før det igjen kom et markert oppsving samtidig med oppgangskonjunktureren fra 2003.

Den tradisjonelle eksporten viser betydelig samvariasjon med BNP fra begynnelsen av 1990-tallet, se figur 5. Det tyder på at norsk økonomi utvikler seg mer i fase med utlandet enn på 1980-tallet. I så fall har økonomien nærmet seg det tradisjonelle konjunkturmønsteret fram til tidlig på 1980-tallet, da utviklingen i stor grad var styrt av utlandet.

Figur 6 viser at offentlig sektors konsum og investeringer ikke er sterkt korrelert med konjunkturforløpet. Et unntak er første halvdel av 1990-tallet, da den virket klart motsyklisk. Det er i tråd med tidligere studier, som har funnet at finanspolitikken gjennomgående bidrar motsyklisk, men med tendenser til medsykliske bidrag på slutten av oppgangene.

Referanser

Johansen, P.R. og T. Eika (2000): Drivkrefter bak konjunkturforløpet på 1990-tallet. Vedlegg 11 i «En strategi for sysselsetting og verdiskapning», NOU 2000:21.

Statistisk sentralbyrå (1997): Kilder til konjunkturbevegelser i norsk økonomi 1973-93. Økonomiske analyser 8/97, s. 3-5.

Wettergreen, K. (1978): Konjunkturbølger fra utlandet i norsk økonomi. Samfunnsøkonomiske studier 36, Statistisk sentralbyrå.

¹ Se Wettergreen (1978), Statistisk sentralbyrå (1997) og Johansen og Eika (2000).

² Bruttonasjonalproduktet for Fastlands-Norge, for enkelthets skyld omtalt som BNP.

³ Trenden viser den volumutviklingen BNP ville fått dersom BNP hadde fulgt et svært jevnt forløp over tid, dvs. uten konjunktursvingninger. Trenden er beregnet vha. et HP-filter med $\lambda = 40\,000$. Se f.eks. Johansen og Eika (2000) for en omtale av metoden for trendrensing.

⁴ F.eks. er skalert konjunkturavvik for eksport gitt ved $\frac{A - \hat{A}}{BNP}$, der A = eksportvolum, og $\hat{A}$ over en variabel angir trend.

⁵ Denne indikatoren gir imidlertid ikke et helt dekkende bilde. For eksempel vil husholdningenes konsum ikke bare bli dekket av innenlandsk verdiskapning, men i stor grad også av import. Et spesielt høyt eller lavt konsum vil normalt også kunne tilbakeføres til spesielle inntekts- eller formuesforhold - eller til strukturelle endringer som dereguleringen av kredittmarkedet på 1980-tallet. Utviklingen i husholdningenes konsum vil således ikke kunne betraktes som en selvstendig drivkraft i konjunkturutviklingen. Se Johansen og Eika (2000) for modellbaserte beregninger av nettoeffekten av en rekke kilder til BNP-avviket. Se også egen boks om import-andeler.

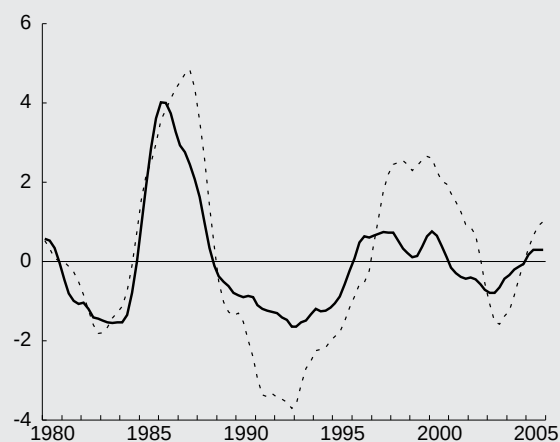
⁶ Gjennomsnitt for 1990-2005.

⁷ Oljeinvesteringene er spesielt importintensive, så impulsene mot norsk økonomi er klart mindre enn figuren antyder, men likevel store.

Skalert konjunkturavvik og BNP-avvik for Fastlands-Norge i prosent av trend-BNP

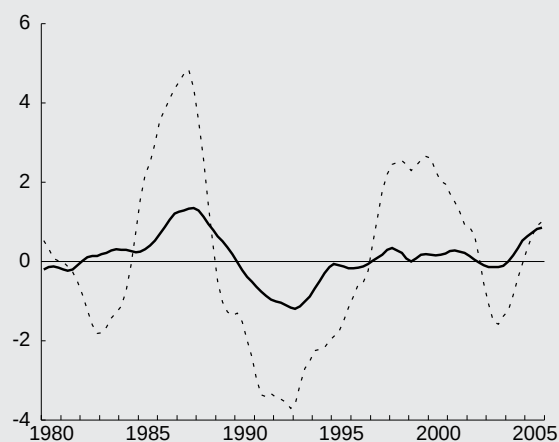
--- BNP-avvik
— Skalert konjunkturavvik

Figur 1. Husholdningenes konsum

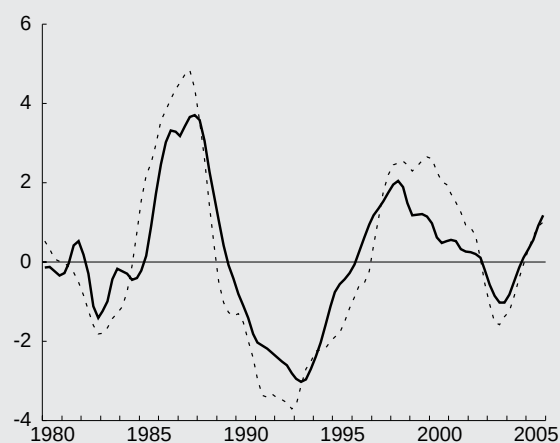
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 4. Boliginvesteringer

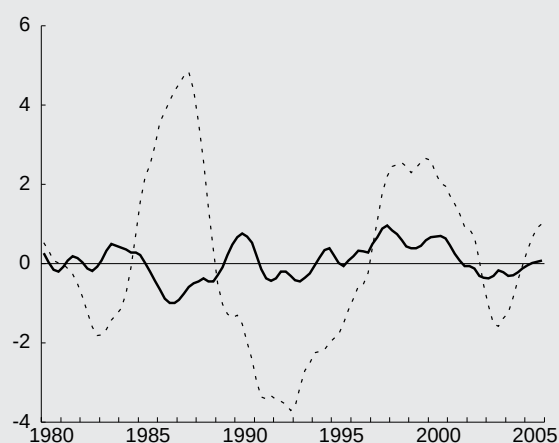
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 2. Investeringer i fastlandsnæringer

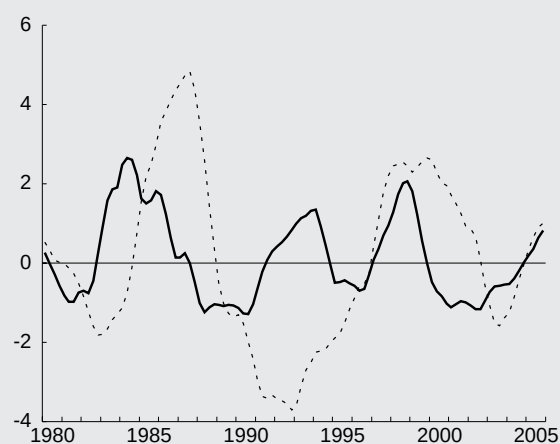
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 5. Tradisjonell eksport

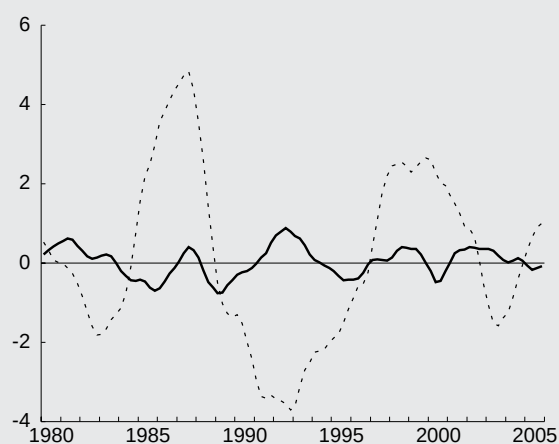
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3. Oljeinvesteringer

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 6. Offentlig konsum og investeringer

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Direkte og indirekte importandeler

Bruken av varer og tjenester kan deles inn i sluttleveringer (konsum, investeringer og eksport) og produktinnsats (kryssløssleveringer). En del av sluttleveringene dekkes direkte gjennom import, mens resten leveres fra innenlandske produsenter. I den norske produksjonen benyttes også importert produktinnsats. Den andelen som importert produktinnsats utgjør av en sluttlevering, defineres som den indirekte importandelen. Den totale andelen av import i en sluttlevering er dermed større enn den direkte andelen. Fordi størrelsen på importandelene er forskjellige, vil en gitt endring i en sluttleveringskomponent medføre ulike impulser mot norsk produksjon.

Importandelene beregnes her ved å studere virkningen på importen av den enkelte sluttleveringskomponent i en statisk kryssløpsmodell. Dette innebærer at man ikke tar med virkninger av endringer i relative priser, ringvirkninger fra endringer i inntekstoppptjening, behov for endret produksjonskapasitet (investeringer) og mulige effekter på renter og valutakurs. Importandelen gjengitt i tabellen er beregnet for 2003, som er det siste året med endelige nasjonalregnskapstall. Tilsvarende importandelsberegninger for årene 1997 og 2002 ble presentert i fjorårets utsyn (ØA 1/2005 side 59-60).

Importandeler

Av hovedgruppene av sluttleveringskategorier er det eksporten og offentlig konsum som har de klart laveste direkte importandelene. Når man også tar med den indirekte importen, kommer importandelen for eksport imidlertid nær gjennomsnittet. Offentlig konsum, som i stor grad består av lønnskostnader, fremstår som den komponenten med klart lavest total importandel. Investeringer har de klart høyeste importandelene, både direkte og totalt.

I likhet med de andre hovedgruppene, er det store forskjeller når man ser på undergrupper av investeringer. De direkte importandelene for investeringer i bygninger og anlegg, er meget beskjedne. Selv om de indirekte importandelene er forholdsvis lave, er den totale importandelen bare litt under gjennomsnittet. For investeringer i maskiner, skip, oljeplattformer og biler, utgjør den direkte importen over 1/3, mens den totale importen tilsvarer om lag halvparten av sluttleveringen. Oppdelt på næringer har utenriks sjøfart den høyeste importandelen med 56,5 prosent. I oljevirksomheten ligger importandelen om lag som på gjennomsnittet for investeringer, mens investeringene i offentlig forvaltning ligger klart lavere.

Innenfor husholdningenes konsum, er det store variasjoner i importandelene. Nordmenns konsum i utlandet er naturligvis i sin helhet å regne som direkte import. Deretter skiller kjøp av egne transportmidler seg ut med en høy direkte importandel. Ettersom det produseres svært få biler i Norge, kan andelen på litt over 40 prosent oppfattes som overraskende lav. Forklaringen ligger i det høye avgiftsnivået på biler samt varehandelsavanse.

Innenfor eksport er det også store variasjoner i importandelene. Eksporten fra utenriks sjøfart har høyest importinnhold, noe som henger sammen at det meste av produktinnsatsen er kjøpt utenfor Norge. På den andre enden av skalaen skiller olje og gass seg ut, med liten grad av import. Produktinnsatsen er i svært stor grad produsert innenlands, samt at en stor del av produksjonsverdien utgjøres av petroleumsrente (definert i avsnittet om petroleumsinntektene i kapitlet om produksjon og markedsforhold).

Importandeler 2003

	Andel av sluttleveringene	Direkte	Indirekte	Totalt
Samlede sluttleveringer	1,000	9,0	12,2	21,2
Konsum	0,553	10,5	7,7	18,2
Konsum i husholdn. og ideelle org. ¹	0,373	14,8	8,2	23,0
Nærings- og nytelsesmidler	0,065	9,4	11,5	20,9
Energivarer mm.	0,028	7,5	3,4	10,9
Egne transportmidler	0,015	39,3	1,3	40,6
Div. varer	0,078	29,3	6,5	35,8
Bolig	0,058	0,3	4,1	4,4
Andre tjenester	0,112	1,5	12,4	13,9
Nordmenns konsum i utlandet	0,016	100,0	0,0	100,0
Offentlig konsum	0,180	1,6	6,8	8,4
Nyinvesteringer	0,138	19,9	14,4	34,3
Etter art:				
Bygninger og anlegg	0,063	0,5	16,9	17,4
Skip	0,008	39,7	17,1	56,8
Øvrige arter	0,067	35,7	11,7	47,4
Etter næring:				
Utvinning og røtransport	0,034	19,3	14,2	33,5
Utenriks sjøfart	0,007	39,7	16,8	56,5
Fastlands-Norge	0,098	17,9	14,1	32,0
Industri	0,010	23,4	21,4	44,8
Andre vareproduserende næringer	0,006	14,8	28,2	43,0
Off. forvaltning	0,021	10,7	16,0	26,7
Boliger	0,025	0,5	16,9	17,4
Andre tjenesteytende næringer	0,036	30,5	11,8	42,3
Eksport¹	0,309	1,5	19,1	20,6
Trad. varer	0,095	4,9	24,5	29,4
Olje og gass	0,143	0,0	5,5	5,5
Andre varer	0,003	0,0	25,8	25,8
Utenriks sjøfart mm.	0,042	0,0	54,6	54,6
Andre tjenester	0,022	0,5	14,9	15,4

¹ Husholdningenes konsum er regnet inklusiv korreksjonspostene nordmenns konsum i utlandet samt utlendingers konsum i Norge. Sistnevnte blir derfor trukket ut av sluttleveransen eksport. Salg av brukt realkapital er også tatt bort fra eksporten.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utenrikshandel

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2003- priser. Millioner kroner

	Ujustert		Sesongjustert							
	2004	2005	04.1	04.2	04.3	04.4	05.1	05.2	05.3	05.4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	753 923	782 563	186 904	186 542	187 893	191 213	191 980	195 508	197 529	197 434
Konsum i husholdninger	722 765	749 069	179 110	178 867	180 098	183 310	183 855	187 139	189 077	188 871
Varekonsum	394 044	404 606	97 950	97 250	97 778	99 865	99 517	101 787	102 244	101 129
Tjenestekonsum	313 188	322 689	77 503	77 886	78 455	79 127	79 442	80 162	81 139	81 878
Husholdningenes kjøp i utlandet	35 984	43 031	8 724	8 867	8 945	9 491	10 112	10 460	10 909	11 475
Utlendingers kjøp i Norge	-20 451	-21 257	-5 067	-5 136	-5 080	-5 173	-5 216	-5 270	-5 215	-5 611
Konsum i ideelle organisasjoner	31 159	33 494	7 794	7 675	7 795	7 903	8 125	8 369	8 452	8 562
Konsum i offentlig forvaltning	362 156	367 268	89 395	90 544	90 871	91 338	91 554	91 896	91 743	92 099
Konsum i statsforvaltningen	192 590	193 244	47 815	48 185	48 230	48 361	48 385	48 320	48 230	48 319
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	163 013	166 111	40 375	40 765	40 878	40 996	41 510	41 540	41 487	41 586
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 577	27 133	7 440	7 420	7 352	7 365	6 874	6 780	6 743	6 733
Konsum i kommuneforvaltningen	169 567	174 024	41 580	42 360	42 642	42 977	43 170	43 576	43 513	43 781
Bruttoinvestering i fast realkapital	298 950	331 214	67 547	71 793	75 451	84 242	76 391	80 098	82 288	92 404
Utvinning og rørtransport	68 568	79 316	14 878	17 018	17 389	19 283	16 886	20 483	19 501	22 445
Tjenester tilknyttet utvinning	840	-1 634	34	100	40	667	106	-2 790	989	62
Utenriks sjøfart	9 775	13 999	1 847	1 190	2 111	4 627	3 525	3 816	1 937	4 721
Fastlands-Norge	219 768	239 533	50 788	53 486	55 912	59 666	55 874	58 588	59 860	65 176
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	171 329	190 762	39 836	41 909	44 092	45 708	45 041	46 880	48 335	50 599
Næringer	106 591	116 626	25 019	26 063	27 386	28 242	26 891	28 445	29 832	31 531
Industri og bergverk	19 562	22 219	4 614	4 773	5 154	5 029	4 579	5 181	5 434	6 977
Annen vareproduksjon	20 855	21 478	4 938	5 360	5 429	5 166	5 102	5 638	5 867	4 929
Tjenester	66 174	72 929	15 467	15 929	16 803	18 048	17 211	17 625	18 531	19 625
Boliger (husholdninger)	64 738	74 136	14 817	15 846	16 705	17 465	18 150	18 435	18 502	19 068
Offentlig forvaltning	48 439	48 771	10 952	11 577	11 820	13 958	10 834	11 708	11 525	14 577
Lagerendring og statistiske avvik	33 108	32 790	9 294	11 410	7 109	4 251	9 465	8 109	10 358	4 225
Bruttoinvestering i alt	332 058	364 004	76 842	83 203	82 560	88 493	85 856	88 206	92 645	96 629
Innenlandsk sluttanvendelse	1 448 138	1 513 835	353 141	360 289	361 324	371 043	369 390	375 611	381 917	386 162
Etterspørsel fra Fastl.-Norge (ekskl. lagerendring)	1 335 847	1 389 363	327 088	330 573	334 675	342 216	339 409	345 993	349 132	354 709
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	410 595	416 038	100 347	102 121	102 691	105 296	102 388	103 604	103 268	106 676
Eksport i alt	640 937	644 372	162 775	161 091	158 666	158 810	158 087	162 324	163 132	161 397
Tradisjonelle varer	193 477	204 313	47 610	46 719	48 728	50 440	50 424	49 568	51 782	52 434
Råolje og naturgass	278 867	269 280	72 745	71 197	68 815	66 456	67 560	68 509	67 495	66 355
Skip, plattformer og fly	8 584	7 622	2 555	3 099	1 662	1 268	521	4 496	1 910	683
Tjenester	160 010	163 157	39 866	40 076	39 462	40 646	39 582	39 751	41 945	41 925
Samlet sluttanvendelse	2 089 075	2 158 207	515 916	521 380	519 990	529 854	527 477	537 934	545 049	547 558
Import i alt	463 796	495 063	111 890	114 288	117 110	120 631	117 924	122 144	126 513	128 227
Tradisjonelle varer	309 040	334 771	74 197	77 071	78 662	78 996	79 206	82 412	86 339	86 550
Råolje og naturgass	1 511	2 176	213	414	656	297	578	463	479	654
Skip, plattformer og fly	11 672	6 548	2 894	2 364	2 825	3 589	1 320	1 667	1 584	1 977
Tjenester	141 573	151 567	34 587	34 439	34 966	37 750	36 821	37 603	38 112	39 045
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	1 625 279	1 663 144	403 890	407 068	402 867	409 404	409 525	415 645	418 524	419 518
Bruttonasjonalprodukt Fastl.-Norge (markedsverdi)	1 305 000	1 353 603	321 399	323 291	326 318	331 737	333 321	336 816	339 624	343 422
Oljevirkksomhet og utenriks sjøfart	320 279	309 541	82 490	83 777	76 550	77 666	76 204	78 829	78 900	76 095
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 147 605	1 193 599	283 257	284 619	287 579	291 323	293 807	297 050	299 588	302 535
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	886 447	927 514	219 303	219 566	221 828	224 947	227 677	230 702	232 982	235 510
Industri og bergverk	164 025	167 947	40 354	40 343	41 468	41 944	41 052	41 886	42 208	42 632
Annen vareproduksjon	124 282	134 451	31 042	30 975	31 000	31 124	33 066	33 886	33 304	34 230
Tjenester inkl. boligjenester	598 140	625 115	147 908	148 247	149 360	151 878	153 559	154 930	157 470	158 648
Offentlig forvaltning	261 158	266 086	63 954	65 054	65 751	66 376	66 130	66 348	66 607	67 025
Korreksjonsposter	157 395	160 004	38 142	38 672	38 738	40 414	39 514	39 766	40 035	40 888

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2003-priser. Prosentvis endring fra foregående periode

	Ujustert		Sesongjustert							
	2004	2005	04.1	04.2	04.3	04.4	05.1	05.2	05.3	05.4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	4,7	3,8	2,5	-0,2	0,7	1,8	0,4	1,8	1,0	0,0
Konsum i husholdninger	4,7	3,6	2,4	-0,1	0,7	1,8	0,3	1,8	1,0	-0,1
Varekonsum	5,4	2,7	3,2	-0,7	0,5	2,1	-0,3	2,3	0,4	-1,1
Tjenestekonsum	3,3	3,0	1,3	0,5	0,7	0,9	0,4	0,9	1,2	0,9
Husholdningenes kjøp i utlandet	12,3	19,6	6,3	1,6	0,9	6,1	6,5	3,4	4,3	5,2
Utlendingers kjøp i Norge	8,9	3,9	5,3	1,4	-1,1	1,8	0,8	1,0	-1,0	7,6
Konsum i ideelle organisasjoner	5,0	7,5	3,5	-1,5	1,6	1,4	2,8	3,0	1,0	1,3
Konsum i offentlig forvaltning	2,2	1,4	1,3	1,3	0,4	0,5	0,2	0,4	-0,2	0,4
Konsum i statsforvaltningen	2,9	0,3	2,8	0,8	0,1	0,3	0,0	-0,1	-0,2	0,2
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	3,8	1,9	3,4	1,0	0,3	0,3	1,3	0,1	-0,1	0,2
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-1,4	-8,3	-0,6	-0,3	-0,9	0,2	-6,7	-1,4	-0,5	-0,1
Konsum i kommuneforvaltningen	1,5	2,6	-0,5	1,9	0,7	0,8	0,4	0,9	-0,1	0,6
Bruttoinvestering i fast realkapital	8,1	10,8	0,2	6,3	5,1	11,7	-9,3	4,9	2,7	12,3
Utvinning og rørtransport	7,8	15,7	-5,1	14,4	2,2	10,9	-12,4	21,3	-4,8	15,1
Tjenester tilknyttet utvinning	119,3	..	-102,5	192,5	-60,1	..	-84,2	..	-135,4	-93,8
Utenriks sjøfart	11,7	43,2	403,2	-35,6	77,5	119,2	-23,8	8,3	-49,2	143,7
Fastlands-Norge	7,8	9,0	-3,7	5,3	4,5	6,7	-6,4	4,9	2,2	8,9
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	9,6	11,3	-1,5	5,2	5,2	3,7	-1,5	4,1	3,1	4,7
Næringer	8,0	9,4	-3,0	4,2	5,1	3,1	-4,8	5,8	4,9	5,7
Industri og bergverk	7,3	13,6	0,0	3,5	8,0	-2,4	-9,0	13,2	4,9	28,4
Annen vareproduksjon	9,9	3,0	3,4	8,5	1,3	-4,9	-1,2	10,5	4,1	-16,0
Tjenester	7,6	10,2	-5,7	3,0	5,5	7,4	-4,6	2,4	5,1	5,9
Boliger (husholdninger)	12,3	14,5	1,1	6,9	5,4	4,5	3,9	1,6	0,4	3,1
Offentlig forvaltning	1,9	0,7	-10,9	5,7	2,1	18,1	-22,4	8,1	-1,6	26,5
Lagerendring og statistiske avvik	131,9	-1,0	436,8	22,8	-37,7	-40,2	122,7	-14,3	27,7	-59,2
Bruttoinvestering i alt	14,2	9,6	11,1	8,3	-0,8	7,2	-3,0	2,7	5,0	4,3
Innenlandsk sluttanvendelse	6,1	4,5	3,9	2,0	0,3	2,7	-0,4	1,7	1,7	1,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	4,5	4,0	1,1	1,1	1,2	2,3	-0,8	1,9	0,9	1,6
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	2,2	1,3	-0,2	1,8	0,6	2,5	-2,8	1,2	-0,3	3,3
Eksport i alt	0,6	0,5	-0,8	-1,0	-1,5	0,1	-0,5	2,7	0,5	-1,1
Tradisjonelle varer	3,4	5,6	-0,2	-1,9	4,3	3,5	0,0	-1,7	4,5	1,3
Råolje og naturgass	-0,7	-3,4	3,9	-2,1	-3,3	-3,4	1,7	1,4	-1,5	-1,7
Skip, plattformer og fly	-44,6	-11,2	-59,1	21,3	-46,4	-23,7	-58,9	763,1	-57,5	-64,3
Tjenester	3,9	2,0	-0,7	0,5	-1,5	3,0	-2,6	0,4	5,5	0,0
Samlet sluttanvendelse	4,3	3,3	2,4	1,1	-0,3	1,9	-0,4	2,0	1,3	0,5
Import i alt	8,9	6,7	3,5	2,1	2,5	3,0	-2,2	3,6	3,6	1,4
Tradisjonelle varer	10,2	8,3	4,0	3,9	2,1	0,4	0,3	4,0	4,8	0,2
Råolje og naturgass	-17,1	44,0	-34,2	94,9	58,4	-54,7	94,4	-19,9	3,4	36,7
Skip, plattformer og fly	14,5	-43,9	45,7	-18,3	19,5	27,0	-63,2	26,3	-5,0	24,9
Tjenester	6,2	7,1	0,4	-0,4	1,5	8,0	-2,5	2,1	1,4	2,4
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	3,1	2,3	2,0	0,8	-1,0	1,6	0,0	1,5	0,7	0,2
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	3,8	3,7	1,9	0,6	0,9	1,7	0,5	1,0	0,8	1,1
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	0,4	-3,4	2,5	1,6	-8,6	1,5	-1,9	3,4	0,1	-3,6
Fastlands-Norge (basisverdi)	3,6	4,0	1,8	0,5	1,0	1,3	0,9	1,1	0,9	1,0
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	4,0	4,6	2,4	0,1	1,0	1,4	1,2	1,3	1,0	1,1
Industri og bergverk	4,7	2,4	1,6	0,0	2,8	1,1	-2,1	2,0	0,8	1,0
Annen vareproduksjon	3,3	8,2	5,2	-0,2	0,1	0,4	6,2	2,5	-1,7	2,8
Tjenester inkl. boligjenester	3,9	4,5	2,1	0,2	0,8	1,7	1,1	0,9	1,6	0,7
Offentlig forvaltning	2,2	1,9	-0,3	1,7	1,1	1,0	-0,4	0,3	0,4	0,6
Korreksjonsposter	5,3	1,7	2,4	1,4	0,2	4,3	-2,2	0,6	0,7	2,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindekser. 2003=100

	Ujustert		Sesongjustert							
	2004	2005	04.1	04.2	04.3	04.4	05.1	05.2	05.3	05.4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	100,9	102,1	100,4	100,9	100,8	101,9	101,1	101,5	102,6	103,3
Konsum i offentlig forvaltning	102,4	105,6	100,9	101,9	103,1	103,6	104,5	105,4	106,1	106,5
Bruttoinvestering i fast kapital	103,6	107,5	101,6	102,9	104,5	105,0	106,5	107,7	107,3	108,3
Fastlands-Norge	103,3	105,5	101,7	103,0	104,2	104,0	105,0	105,3	105,4	106,3
Innenlandsk sluttanvendelse	101,8	104,0	101,2	101,7	102,6	102,0	101,8	105,6	104,9	103,4
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	101,7	103,6	100,7	101,5	102,0	102,7	102,7	103,2	104,0	104,7
Eksport i alt	114,3	133,8	107,9	110,1	116,6	122,7	125,7	128,0	136,5	144,4
Tradisjonelle varer	108,4	112,0	106,5	106,9	110,4	109,9	109,3	110,7	113,1	114,1
Samlet sluttanvendelse	105,6	112,9	103,3	104,3	106,9	108,2	109,0	112,4	114,3	115,5
Import i alt	105,6	107,1	104,7	104,3	105,9	107,1	107,3	106,4	106,9	107,8
Tradisjonelle varer	104,5	104,9	104,3	103,9	105,0	104,8	105,3	104,6	104,4	105,2
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	105,6	114,6	103,0	104,3	107,2	108,6	109,5	114,2	116,5	117,8
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	102,1	104,3	100,9	102,0	103,0	103,0	101,7	105,7	104,5	105,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert							
	2004	2005	04.1	04.2	04.3	04.4	05.1	05.2	05.3	05.4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	0,9	1,2	0,2	0,5	-0,1	1,1	-0,8	0,4	1,1	0,6
Konsum i offentlig forvaltning	2,4	3,2	0,1	1,1	1,2	0,4	0,9	0,9	0,7	0,3
Bruttoinvestering i fast kapital	3,6	3,7	2,1	1,3	1,6	0,5	1,4	1,1	-0,4	1,0
Fastlands-Norge	3,3	2,1	2,7	1,3	1,2	-0,2	1,0	0,2	0,2	0,8
Innenlandsk sluttanvendelse	1,8	2,1	1,5	0,5	0,9	-0,6	-0,1	3,7	-0,7	-1,4
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	1,7	1,9	0,5	0,8	0,5	0,7	0,0	0,5	0,8	0,6
Eksport i alt	14,3	17,1	3,3	2,0	6,0	5,2	2,4	1,8	6,6	5,8
Tradisjonelle varer	8,4	3,2	4,3	0,4	3,3	-0,5	-0,5	1,2	2,2	0,9
Samlet sluttanvendelse	5,6	6,9	2,0	0,9	2,5	1,2	0,7	3,1	1,7	1,0
Import i alt	5,6	1,4	1,9	-0,4	1,5	1,1	0,2	-0,8	0,5	0,8
Tradisjonelle varer	4,5	0,3	2,0	-0,3	1,0	-0,2	0,5	-0,6	-0,2	0,8
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	5,6	8,5	2,0	1,3	2,8	1,3	0,9	4,3	2,1	1,1
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	2,1	2,1	0,3	1,0	1,0	0,1	-1,3	3,9	-1,1	0,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå.